

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Prejeto: 18-04-2018	
Šifra: 001-02/18-1/27	
Povezava:	
EPA: 2678-VII	EU:
Sign. zn.:	
Kratika:	

Naročnik: Državni zbor RS,

Šubičeva 4, Ljubljana

Ustavnopravno mnenje o predlogu za začetek postopka za dopolnitev UZITUL, EPA 2678-VII

Izdelali: dr. Igor Kaučič, dr. Jerca Kramberger Škerl,

dr. Rajko Pirnat, dr. Ciril Ribičič

- I. Pravna narava ustavnega zakona
- II. Pravna sredstva glede prenesenih deviznih vlog pred hrvaškimi sodišči ter pred ESČP in Sodiščem Evropske unije
- III. Priznanje in izvršitev tujih sodnih odločb v Slovenji, Državah članicah EU in t. i. tretjih državah
- IV. Sklepne ugotovitve

Ljubljana, 18. april 2018

V Inštitutu za ustavno pravo smo se glede na izjemno kratek čas, ki smo ga imeli na razpolago, odločili za analizo treh vidikov predlaganih dopolnitev Ustavnega zakona za izvrševanje Temeljne ustavne listine (v nadaljevanju UZITUL oziroma Ustavni zakon) z vidika: (1) pravne narave ustavnega zakona, (2) razpoložljivih pravnih sredstev pred hrvaškimi sodišči, ESČP in Sodiščem EU ter (3) priznavanja in izvrševanja tujih sodnih odločb v Sloveniji, državah članicah EU in t. i. tretjih državah. Na podlagi takšne analize smo se opredelili do vprašanja, na kakšen način lahko Republika Slovenija doseže uresničitve zavez iz Memoranduma z Mokric, ki jih Hrvaška sistematično krši, in kako lahko nudi N.I.B d.d. pomoč in podporo pri vodenju sodnih postopkov za zavarovanje slovenskega premoženja.

Tudi analiza z navedenih treh vidikov, ki so bili doslej zapostavljeni, je pokazala veliko razlogov za aktivnejšo in bolj učinkovito zaščito slovenskega premoženja, ne pa tudi argumentov, da je mogoče k temu usodno prispevati s sprejemom dopolnil Ustavnega zakona. Ob tem smo javnim opozorilom številnih ustavnih pravnikov in Strokovne skupine Ustavne komisije dodali svoje pomisleke na teoretični in na izvedbeni ravni glede vsebine in možnih negativnih učinkov predlaganih dopolnil Ustavnega zakona.

I. PRAVNA NARAVA USTAVNEGA ZAKONA

1. Norme, ki urejajo ustavno materijo, niso vsebovane samo v ustavi kot enovitem pravnem aktu, temveč tudi v drugih aktih, med katerimi so najpomembnejši ustavni zakoni. V najsplošnejšem jih lahko označimo za pravne akte z ustavno močjo, ki ne urejajo zakonske, temveč ustavno materijo. Vprašanje vsebine ustavnega urejanja (*materia constitutionis*) je težko natančno opredeliti, zato so formalnopravni elementi v praksi pogosto prevladujoče merilo za pravno opredeljevanje tega akta.¹ Ustavni zakon v materialnem pomenu ima kot splošni pravni akt različne pojmovne in pojavne oblike, med katerimi so zlasti ustavni zakon o spremembi ustave, za izvedbo ustave, o ureditvi posameznega ustavnega vprašanja in ustavni zakon kot sinonim za ustavo. V naši novejši praksi se ustavni zakon uporablja samo za

¹ O tem I. Kaučič, Ustavni zakon v slovenskem ustavnem sistemu, v: Zbornik znanstvenih razprav, LXI. letnik, Ljubljana 2001, str. 121-138.

spreminjanje Ustave,² v preteklem razvoju pa se je uporabil tudi za izvedbo nove Ustave in Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije³ (TUL).

TUL je poseben akt ustavne narave in pomena (ustavni akt *sui generis*), sprejet 25. junija 1991 v okviru procesa državnopravne osamosvojitve Slovenije in še pred novo Ustavo. Od uveljavljenih ustavnih aktov se razlikuje tako po imenu kot tudi po obliki in vsebini, vendar je po temeljnih značilnostih podoben ustavnemu zakonu, ki celovito ureja eno ali več vprašanj ustavnopravnega pomena. Z današnjega vidika je TUL sicer predvsem zgodovinski dokument, na katerem temelji sprejem slovenske ustave, vendar hkrati veljavno ustavno pravo.⁴ Kot izhodiščni akt in temeljni osamosvojitveni dokument je hkrati sestavni del preambule Ustave (v njej je TUL izrecno navedeni pravni izvor nove Ustave in predstavlja podlago sprejetja Ustave).

2. Sprejem nove ustave, njene kasnejše spremembe ali celovite ureditve pomembnih ustavnopravnih vprašanj običajno zahteva ureditev prehoda iz prejšnje na novo oziroma spremenjeno ustavno ureditev. Gre za določbe, ki opredeljujejo začetek veljavnosti in uporabe novih ustavnih določb, dinamiko (rokovnik) prenehanja veljavnosti zakonov in drugih predpisov, ki so v nasprotju z novimi ustavnimi določbami, uskladitev predpisov in sprejem novih ipd. V ta namen se običajno sprejme ustavni zakon za izvedbo ustave oziroma drugih ustavnih aktov. Skladno s tem naša Ustava v 174. členu določa, da se za izvedbo Ustave in za zagotovitev prehoda k uporabi določb Ustave sprejme ustavni zakon.⁵ Izvedbeni ustavni zakon je bil iz podobnih razlogov sprejet tudi za izvedbo TUL⁶ (UZITUL). Ta je po posebnem pooblastilu iz četrtega odstavka I. razdelka TUL uredil prevzem izvrševanja vseh na organe SFRJ prenesenih pravic in dolžnosti ter določil organe Republike Slovenije, ki so prevzeli izvrševanje teh pravic in obveznosti. Sprejem UZITUL je bil v tistem času v funkciji izvedbe in pravne konkretizacije osamosvojitve Republike Slovenije. S tega vidika je skupaj s TUL sicer zgodovinsko pogojen, vendar sta še vedno pozitivnopravni del naše ureditve. Sta sestavni del ustave v materialnem pomenu, zato imata ustavnopravno veljavo.

² Ustava v 169. členu izrecno ne določa akta za spremembo Ustave, temveč ga je uvedel šele Poslovnik Državnega zbora (PoDZ) leta 2002 (172. člen).

³ Uradni list RS, št. 1/91 z dne 25. 6. 1991 in št. 19/91 z dne 17. 10. 1991 (popravek).

⁴ Širše o tem I. Kaučič, Pravna narava preambule ustavnega zakona, Javna uprava, št. 3-4/2012, str. 9-11.

⁵ Ustavni zakon za izvedbo Ustave Republike Slovenije (UZIU, Uradni list RS, št. 33/91 z dne 28. 12. 1991) je bil sprejet hkrati z novo Ustavo.

⁶ Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije Uradni list RS, št. 1/91, z dne 25. 6. 1991.

3. UZITUL je bil leta 1994 dopolnjen z Ustavnim zakonom o dopolnitvah ustavnega zakona za izvedbo TUL⁷ (UZITUL-A). Posebnost tega akta je v tem, da je dopolnil UZITUL z materijo, ki sicer neposredno ni vsebovana v TUL. Pri tem ni bila upoštevana bistvena sestavina, ki naj jo vsebuje izvedbeni ustavni zakon, to je izvedba določb TUL in prehod na novo ureditev. Ustavni zakon je uredil vprašanja, ki se nanašajo na posamezne pravne subjekte in so s tega vidika bližja zakonski ureditvi. Da gre za urejanje konkretnih pravnih razmerij ni mogla prikriti niti preambula k ustavnemu zakonu, ki je povsem nenavadna za tak (izvedbeni) pravni akt in je bila v ta namen pri nas tudi prvič uporabljena.⁸ Že ob njegovemu sprejemu je kritična ustavnopravna stroka ugotavljala, da UZITUL-A tako po vsebini in formi kot tudi njegovemu namenu odstopa od podobnih izvedbenih ustavnih aktov. Kljub zatrditvam predlagateljev, da gre za zapletene razmere, ki zahtevajo posebne in izjemne ukrepe, je pomenil sprejem UZITUL-A svojevrstno zlorabo pravne (ustavnorevizijske) oblike in tehnike in s tem zlorabo najvišjega pravnega akta. Ustavno sodišče je bilo pri oceni tega bolj prizanesljivo in pričakovano zadržano, saj je menilo, da je bil ta ustavni zakon sprejet za uresničitev enega od izhodišč, ki so bila podlaga za sprejem TUL.⁹ V obravnavanem primeru po mnenju Ustavnega sodišča sicer ne gre za urejanje vprašanja, povezanega s prevzemom izvrševanja pravic in dolžnosti, ki so bile z Ustavo SR Slovenije in Ustavo SFRJ prenesene na organe bivše SFRJ in ki jih je s TUL prevzela Republika Slovenija (kar ureja UZITUL), temveč za urejanje enega od vprašanj, izvirajočih iz dotedanjega skupnega življenja, ki je nastalo ob prehodu v novo ustavno ureditev Slovenije.¹⁰

4. Sprejem predloga UZITUL-B bi pomenil nadaljevanje sporne prakse, po kateri se najvišji splošni pravni akt uporablja ne samo za urejanje posamičnih pravnih razmerij¹¹, temveč tudi za dopolnjevanje UZITUL kot specifičnega zgodovinskega ustavnega akta. Ponovno bi pomenil svojevrstno zlorabo ustavnorevizijskega akta, namenjenega za doseg ciljev, ki niso

⁷ Uradni list RS, št. 45/94 z dne 27. 7. 1994. Besedilu UZITUL je bilo dodanih devet členov (členi 22.a do 22.h) o Agenciji Republike Slovenije za sanacijo bank in hranilnic ter o Ljubljanski banki d.d. Ljubljana in Kreditni banki d.d. Maribor.

⁸ Preambula UZITUL-A dokaj določno navaja dejstva, okoliščine in razmere ter pravne akte (npr. finančni sporazum NFS), zato se s tem v veliki meri odmika od standardne vsebine preambule.

⁹ To izhodišče je "odločenost, da Republika Slovenija spoštuje enake pravice drugih jugoslovanskih republik ter z njimi enakopravno, demokratično in po mirni poti postopno ureja vsa vprašanja dosedanjega skupnega življenja, spoštuje njihovo suverenost in ozemeljsko celovitost". Obrazložitev sklepa Ustavnega sodišča U-I-332/94 z dne 11. 4. 1996.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Predlog ustavnega zakona namreč vsebujejo navodila oz. postopke za ravnanje banke, sodišč in drugih državnih organov glede izplačila zahtevkov na podlagi sodb hrvaških sodišč.

povezani z ustavno materijo (*materia constitutionis*). Predlog UZITUL-B vsebuje vrsto elementov, ki materialno ne ustrezajo namenom, zaradi katerih se sprejemajo izvedbeni ustavni zakoni. Podobno kot UZITUL-A ne ureja izvedbe določb TUL ali prehoda k uporabi njenih določb (zato predlog UZITUL-B ne navaja nobene določbe TUL, ki naj bi jo ta ustavni zakon izvedel, konkretiziral ali spreminjal), temveč povsem na novo oziroma na izviren način ureja materijo, ki ni vsebovana v TUL. Zato predlog UZITUL-B v resnici ne dopolnjuje UZITUL (čeprav se tako imenuje), temveč dopolnjuje UZITUL-A. Ustavni zakon je splošni pravni akt, s katerim se urejajo najpomembnejša vprašanja ustavne ureditve, in ne konkretna vprašanja, v tem primeru vprašanja odškodninskih tožb zoper NLB in pravna razmerja med državnimi organi in konkretno gospodarsko družbo. Poleg tega ureja nekatera od teh vprašanj v nasprotju z našim in evropskim ustavnim redom. Določbe normativnega dela so po obliki in vsebini bližje zakonskim kot pa ustavnim normam, kar je glede na njihov namen povsem razumljivo. Materije, ki jo poskuša urejati predlog UZITUL-B, ni mogoče uvrstiti med ustavno materijo (vsebina nima ustavnopravne narave), četudi bi pri tem uporabili bolj ohlapna pomenska merila za *materia constitutionis*. Ustavodajalec sicer zasleduje ustavno dopustni cilj, vendar je zanj izbral popolnoma neprimerna in z Ustavo ter pravom EU nezdržljiva sredstva.

5. Ustavni zakoni se medsebojno razlikujejo tako po vsebini, obliki kot tudi po načinu sprejemanja, zato ni mogoče enostavno in nasploh opredeliti njihove pravne narave. Nedvomno je, da imajo višjo stopnjo veljave kot navadni zakoni, ne pa nujno tudi enako kot ustava. Ocena pravne narave teh zakonov mora upoštevati tako formalna merila, ki so dokaj prepoznavna in tudi zanesljiva, kot tudi (ali predvsem) materialna. Ustavno sodišče je ta merila opredelilo že ob prvih ocenah ustavnosti ustavnega zakona in jim kasneje dosledno sledilo, tako da lahko že govorimo o ustaljeni ustavnosodni praksi na tem področju.

5.1. Ko gre za pravno moč ustavnega zakona o spremembi Ustave (ustavnorevizijskega zakona), posebnih pravnih dilem ni: pravna moč takega zakona je enaka pravni moči ustave, ki jo spreminja, zato je ima enako stopnjo pravne veljave kot ustava sama. V zvezi z njim je Ustavno sodišče ugotovilo, da določbe ustavnega zakona, ki spreminjajo ali dopolnjujejo Ustavo, predstavljajo ustavne določbe, za določbe ustavnega zakona, ki urejajo vprašanje prehoda v novo ustavnopravno ureditev pa, da imajo značaj ustavnopravnih norm.¹² Kljub

¹² Sklep U-I-214/00 z dne 14. 9. 2000. Prim. tudi sklep U-I-204/00 z dne 14. 9. 2000. Ustavno sodišče torej utemeljeno razlikuje med določbami ustavnega zakona o spremembi Ustave, ki postanejo integralni del

takemu razlikovanju pa je v dosednji ustavnosodni praksi tudi za presojo ustavnosti določb izvedbenega dela ustavnega zakona uporabilo formalni kriterij. Ugotovilo je, da glede na to, da imajo ti ustavnorevizijski zakoni enako stopnjo pravne veljave kot Ustava, za njihovo presojo Ustavno sodišče ni pristojno.

5.2. Nekoliko drugačno pravno naravo in pravno moč ima izvedbeni ustavni zakon kot je npr. UZITUL. Formalno je sicer samostojen pravni akt, vsebinsko pa je namenjen uveljavitvi materialnih norm ustavne narave in za organizacijske rešitve, predvidene z TUL (derivativen akt). Določbe ustavnega zakona, s katerim se določita izvedba in prehod k uporabi ustavnih določb, predstavljajo ustavnopravno materijo (kar pa ne pomeni, da imajo te določbe enako stopnjo pravne veljave kot Ustava). Ustavno sodišče je pravno naravo določb izvedbenega ustavnega zakona (za izvedbo Ustave in izvedbo TUL) povsem utemeljeno izenačilo s pravno naravo določb II. razdelka ustavnega zakona o spremembi Ustave, ki urejajo vprašanje izvedbe in prehoda v spremenjeno ustavnopravno ureditev; zanje ugotavlja, da imajo značaj ustavnopravnih norm.¹³ Tudi v tem primeru je presodilo, da za presojo zadošča formalni kriterij. Glede na to, da imajo ti ustavni zakoni ustavnopravno veljavo, za njihovo presojo Ustavno sodišče ni pristojno. Po ustaljeni praksi Ustavno sodišče torej ni pristojno za presojo določb ustavnega zakona o spremembi Ustave, določb, ki urejajo vprašanja, potrebna za izvedbo ustavnih sprememb in zagotovitev prehoda v novo ustavno ureditev.¹⁴

Vse navedeno torej velja tudi za UZITUL-A in predlagani UZITUL-B. Njune izvedbene določbe imajo značaj ustavnopravnih norm, zato Ustavno sodišče za njihovo presojo ni pristojno. Ustavno sodišče je doslej zavrglo vse pobude za presojo ne samo Ustave in ustavnega zakona o spremembi Ustave, temveč tudi drugih predpisov ustavne narave. Med temi tudi pobudo za presojo ustavnosti tretje alineje drugega odstavka 22.b člena in drugega odstavka 22.f člena UZITUL-A, ker je ocenilo, da imajo značaj ustavnopravnih norm, za katerih presojo Ustavno sodišče ni pristojno.¹⁵ Ob tem je Ustavno sodišče ugotovilo, da imajo te določbe značaj ustavnopravnih norm, ker gre za eno od vprašanj prehoda v novo ustavno

besedila Ustave (razdelek I ustavnega zakona o spremembi Ustave) in določbami, ki urejajo izvedbena vprašanja spremembe Ustave (razdelek II). Ustavno sodišče se je pri tem razlikovanju oprlo (četudi tega ni posebej pojasnilo) zlasti na sistematično in teleološko razlago teh določb.

¹³ Sklep U-I-214/00 z dne 14. 9. 2000. Prim. tudi sklep U-I-204/00 z dne 14. 9. 2000 in nekoliko starejši sklep U-I-32/92 z dne 13. 7. 1993.

¹⁴ O tem S. Nerad, Komentar k 160. členu, v: Komentar Ustave Republike Slovenije - A, Ljubljana 2011, str. 1417. Ustavno sodišče je glede ustavnega zakona sprejelo stališče, da je Ustava »zgornja premisa ustavnosodnega presojanja«. C. Ribičič, Moč in nemoč ustavnega zakona v Sloveniji, str. 7.

¹⁵ Sklep št. U-I-332/94 z dne 11. 4. 1996.

ureditev, ki naj bi bilo hkrati tudi del vsebine sporazuma o pravnem nasledstvu in o prevzemu obveznosti in terjatev nekdanje SFRJ in pravnih oseb na njenem ozemlju. Ustavno sodišče je torej zavzelo nenavadno stališče, da je ustavni zakon v novi ustavni ureditvi namenjen (tudi) urejanju prehoda v novo ustavno ureditev, in se izreklo za nepristojno. To stališče (da so določbe tega ustavnega zakona zagotavljale prehod v novo ustavno ureditev) ni posebej prepričljivo.

M. Pavčnik v kritiki te odločitve pri UZITUL-A prepoznava zlorabo pravne oblike, ko ustavni zakon »poseže na področje, ki se načelno ureja z zakonom« z namenom, da bi se tako »izognil morebitni presoji ustavnosti«. ¹⁶ Avtor prepričljivo očita Ustavnemu sodišču, da se ni spoprijelo z vprašanjem zlorabe ustavne oblike, pri čemer bi bilo treba v konkretnem primeru »... potegniti ločnico med vprašanji, ki so predmet sukcesije (nasledstva) ob razdružitvi nekdanje skupne države, ter običajnimi civilnopravnimi razmerji med banko in njenimi strankami«. Ob tem poudarja, da se je »treba v dvomu odločiti za temeljne (človekove) pravice. V konkretnem primeru je to zlasti elementarna pravica do enakosti pred zakonom«. ¹⁷

Če strnemo. Po ustaljeni praksi Ustavno sodišče ni pristojno za presojo določb ustavnega zakona o spremembi Ustave, določb, ki urejajo vprašanja, potrebna za izvedbo ustavnih sprememb in zagotovitev prehoda v novo ustavno ureditev kot tudi za presojo medsebojne skladnosti ustavnih določb. Za druge ustavne zakone (ki niso sprejeti za spremembo Ustave kot tudi ne za izvedbo in prehod k uporabi Ustave in njenih posameznih določb), pa je Ustavno sodišče sprejelo načelno stališče, da jih bo presojalo ne samo po formalnih, temveč tudi po materialnih merilih (odločilna bo vsebina in narava določb, vsebovanih v ustavnem zakonu). ¹⁸ Ustavno sodišče je poleg tega kasneje tudi dodalo, da ni pristojno presojati ne samo navedenih določb, temveč tudi postopka, po katerem so bile sprejete. ¹⁹ V primeru

¹⁶ M. Pavčnik, Glose o zlorabi pravnega pozitivizma, pravne oblike in prepovedi zlorabe pravic, Podjetje in delo, št. 6-7/2010, str. 1070 in nasl.

¹⁷ Prav tam, str. 1073-1074. Odnos do vprašanja, ali in kdaj lahko presoja ustavnost ustavnega zakona, je Ustavno sodišče deloma spremenilo. Več o tem C. Ribičič, Moč in nemoč ustavnega zakona v Sloveniji, Pravna praksa, št. 26/2011, str. 7-8.

¹⁸ V zvezi s tem je Ustavno sodišča ugotovilo (U-I-214/00), da bi lahko bile določbe ustavnega zakona, ki urejajo zakonsko materijo, same po sebi glede na materialni kriterij predmet presoje, če njihov namen ne bi bil zagotoviti prehoda v novo ustavno ureditev. Glej tudi obrazložitev sklepov št. U-I-332/94, z dne 11. 4. 1996 in U-I-204/00 z dne 14. 9. 2000. Prim, F. Testen, Komentar k 160. členu, v: Komentar Ustave Republike Slovenije, str. 1093 in S. Nerad, Komentar k 160. členu, v: Komentar Ustave Republike Slovenije - A, str. 1417.

¹⁹ Sklep U-I-242/00 z dne 10. 4. 2003. C. Ribičič (Moč in nemoč ustavnega zakona v Sloveniji, str. 8) ob tem ugotavlja, da se v tem stališču kaže zadržan in samoomejujoč odnos Ustavnega sodišča do presoje ustavnosti teh zakonov, in meni, da bi Ustavnemu sodišču »morali priznati možnost presojati ustavnost postopka

presoje predlaganega UZITUL-B bi bil za Ustavno sodišče odločilen tako formalen kot zlasti materialni kriterij, v okviru katerega bi ocenjevalo, ali so sprejete določbe namenjene izvedbi in prehodu k uporabi ustavnih določb TUL. Državni zbor kot ustavodajalec namreč ne sme sprejeti ustavnega zakona za kakršno koli vsebino in ne glede na njegov namen. Argumenti zgodovinske in sistematične razlage in koherentnosti ne dopuščajo dvoma, da je iz ustavnosodne presoje lahko izvzet le materialni ustavni zakon, ki ureja ustavno materijo, ne nujno pa tudi ustavni zakon, ki je sicer tako formalno poimenovan, ne vsebuje pa t.i. izvedbenih določb.²⁰

II. PRAVNA SREDSTVA GLEDE PRENESENIH DEVIZNIH VLOG PRED HRVAŠKIMI SODIŠČI TER PRED ESČP IN SODIŠČEM EVROPSKE UNIJE

1. KRŠITEV MEDNARODNIH ZAVEZ REPUBLIKE HRVAŠKE

Pomoč NLB, ki je soočena s kršitvami mednarodnih zavez Hrvaške, je nedvomno legitimen motiv predlagateljev dopolnitev Ustavnega zakona. S podpisom Memoranduma z Mokric se je Hrvaška obvezala, da bo prekinila sodne postopke v zvezi s prenesenimi deviznimi vlogami in si prizadevala rešiti to sporno vprašanje na podlagi Sporazuma o vprašanjih nasledstva. Pri tem Hrvaška od vsega začetka, že ob podpisu Memoranduma, ni nameravala spoštovati svojih zavez in je Memorandum podpisala izključno zato, da bi Slovenija ratificirala pristop Hrvaške k Evropski uniji. Tik preden je predsednik hrvaške vlade podpisal Memorandum, je njegova vlada predlagala v Saboru spremembo hrvaškega zakona o pravnem postopku, ki razlaga

sprejemanja ustavnih aktov, tudi tistih, katerih vsebine ni pristojno presoјati.«. V našem novejšem ustavnem razvoju se je nekajkrat pojavila zamisel o sprejemu ustavnega zakona, s katerim bi Državni zbor uredil posamezno vprašanje (npr. o t.i. izbrisanih), čeprav je bil njihov resnični namen v tem, da se zaobide izvršitev odločbe Ustavnega sodišča, izvedba zakonodajnega referendum ali ustavnosodna presoja akta. Čeprav so ta prizadevanja ostala zgolj pri poskusu, je Ustavno sodišče (tudi v povezavi z njimi) nekoliko spremenilo prvotno stališče o tem, da ni pristojno za presojo ustavnih zakonov o spremembi ustave in o prehodu v novo ustavno ureditev, kot tudi ne postopka sprejemanja ustavnih zakonov. Pod določenimi pogoji je namreč dopustilo presojo ustavnosti ustavnih zakonov, med temi zlasti tistih, ki se sprejemajo za prehod na novo ureditev ali urejajo posamezno ustavno vprašanje, vendar v praksi tega še ni presoјalo. Prav tam, str. 8-10.

²⁰ Prim. I. Štefanec, Materialni ustavni zakon v slovenskem ustavnem redu, Pravniki, št. 7-8/2015, str. 467-479.

pojmem »stay« iz Memoranduma kot »zastoj«, ki ne more trajati dalj kot eno leto (izjemoma dve).²¹

Glede na to, da Hrvaška blokira nasledstvena pogajanja, pri katerih je potrebno soglasje vseh naslednic nekdanje SFRJ, kaže na vnaprejšnji namen hrvaške vlade, da izniči svoje zaveze iz Memoranduma. Poleg tega za razliko od Slovenije Memoranduma ni ratificirala, saj morajo biti tudi po Ustavi Republike Hrvaške zakoni v skladu z veljavnimi mednarodnimi sporazumi (ob ratifikaciji oziroma potrditvi je potrebna objava sporazuma, da bi po 141. členu hrvaške ustave dobil pravno moč nad nacionalnimi zakoni).

Danes se Hrvaška sklicuje na to, da Memorandum ni zanjo zavezujoča mednarodna pogodba in izkorišča dejstvo, da je Slovenija ireverzibilno izpolnila svoje zaveze iz Memoranduma v celoti, Hrvaška pa v ničemer. Pri tem velja poudariti, da se Hrvaška ne more izgovarjati na različne možne razlage pojma »stay«. Upoštevati moramo namreč, kakšen je bil namen sprejema Memoranduma z Mokric. Tako iz uvodne določbe Memoranduma izhaja soglasje obeh vlad, da se rešitev za prenesene devizne vloge poišče na podlagi Sporazuma o vprašanjih nasledstva (priloga C). Memorandum v zvezi s tem določa: »Vlada Republike Slovenije in Vlada Republike Hrvaške sta odločeni, da bosta celovito rešitev za to vprašanje našli čim prej. V ta namen bosta dejavno pristopili k nadaljevanju pogajanj pod okriljem BIS (Banka za mednarodne poravnave) skladno s Sporazumom o vprašanjih nasledstva.« Končno se v Memorandumu beseda »stay« vsebinsko nanaša na čas »do končne rešitve tega vprašanja«, ne na neko časovno omejeno obdobje.

Zato razlaga, da je »stay« pravzaprav »zastoj« iz spremenjenega Zakona o pravnem postopku, ni spor o pomenu ene od besedic Memoranduma z Mokric, ki na žalost v Memorandumu ni bila pojasnjena, temveč gre za nasprotovanje temeljnemu namenu in smislu Memoranduma in zavez Hrvaške v njem. Takšno ravnanje Republike Hrvaške po naši oceni ne more uspešno prestati presoje mednarodnih sodišč, kot sta ESČP in Sodišče Evropske unije. In ravno pred temi sodišči je treba ugotoviti kršitve mednarodnega prava in evropskih standardov, ne na domačem terenu, z dopolnitvami Ustavnega zakona. Če tega ne upoštevamo, pomeni, da bomo ponavljali napake, ki so vodile do obsodbe Slovenije pred ESČP s pilotno sodbo v zadevi Ališić, ki ima hude negativne posledice, finančne in politične.

²¹ Ta sprememba zakona je stopila v veljavo 1. aprila 2013, torej po uveljavitvi Memoranduma, ki je začel veljati po tem, ko je Slovenija z vladno uredbo ratificirala Memorandum, Hrvaška pa je uradno obvestila Slovenijo, da so izpolnjeni pogoji za veljavnost Memoranduma v Republiki Hrvaški.

Zato je pomembno, da se pozornost mednarodne javnosti ne preusmeri z očitnih kršitev mednarodnega prava, ki jih izvršuje Hrvaška s tem, da nadaljuje postopke, na kršitve, ki bi jih zagrešila dopolnila Ustavnega zakona. Slehera poteza Slovenije mora biti v naprej dobro premišljena predvsem z vidika, ali koristi ali škoduje prizadevanjem, da bi se pred mednarodnimi sodišči potrdilo, da je kršitelj mednarodnega prava Republika Hrvaška in ne Republika Slovenija. Zato je predlagana dopolnitev Ustavnega zakona neprimerna in škodljiva, saj ne prispeva k uresničitvi legitimnih ciljev, za katere se zavzemajo predlagatelji in imajo splošno podporo v Sloveniji.

2. PRAVNA SREDSTVA PRED HRVAŠKIMI REDNIMI IN USTAVNIM SODIŠČEM

Hrvaško Ustavno sodišče je ustavne pritožbe LB in NLB meritorno presojalo (razen kolikor so se nanašale na sojenje v razumnem roku), vendar jih je tako kot v zadnjem obdobju tudi hrvaška redna sodišča, vedno zavrnilo. Res je, da se je podobno dogajalo tudi drugim bankam, ki so se z ustavno pritožbo obračale na Ustavno sodišče. Tako je zavrnilo pritožbo sedmih bank proti sodbam rednih sodišč o ničnosti valutne klavzule v švicarskih frankih (odločba v zadevi št. U-III-2521/2015 iz leta 2016) in pritožbo Privredne banke Zagreb v zadevi št. U-III-483/2011 iz leta 2011. V tej in številnih drugih odločbah Ustavno sodišče uporablja pavšalno oceno (v tem primeru glede kršitve prepovedi diskriminacije), da navedbe iz pritožbe »ne upućuju na mogućnost povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom«. Vsebinsko bolj celovita je odločba v zadevi Credo banke Split (U-III-1364/2012), v kateri pa glede prepovedi diskriminacije najdemo tudi že navedeno pavšalno oceno o tem, da pritožba ne kaže na kršitev človekovih pravic, pa tudi zavračanje sklicevanja pritožnice na druge primere, ne da bi sodišče pojasnilo, v čem se razlikujejo od obravnavane zadeve.

Ustavno sodišče je zavrnilo ustavne pritožbe Ljubljanske banke d.d. glede kršitve določbe drugega odstavka 14. člena Ustave Republike Hrvaške o enakosti pred zakonom in zavrglo te ustavne pritožbe glede sojenja v razumnem roku, ker niso bila izčrpana pravna sredstva za pospešitev postopka. Gre za odločitve Ustavnega sodišča v zadevah št. U-III-1064/2015, U-III-2592/2014, U-III 1466/2015 in U-III-31/2015. Ustavno sodišče je soglasno zavrnilo pritožbe, ker po njegovi oceni odločitev Vrhovnega sodišča ni samovoljna, glede prepovedi diskriminacije pa je uporabilo zgoraj navedeno pavšalno oceno o tem, da navedbe pritožb ne kažejo, da bi šlo za kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin, določenih v Ustavi

Republike Hrvaške. Ustavno sodišče je zavrnilo tudi ugovor LB d.d. zoper oceno Vrhovnega sodišča, da je določba Ustavnega zakona iz leta 1994 jasna in jo zato lahko neposredno uporabi, in zatrjevala, da je Vrhovno sodišče samovoljno oziroma arbitrarno razlagalo ustavnopravne predpise Slovenije kot tuje države (Ustavni zakon o izvršitvi Temeljne ustavne listine iz 1994. leta) in to v nasprotju s tem, kako se ti predpisi razlagajo in uporabljajo v Republiki Sloveniji. Ustavno sodišče se strinja z oceno Vrhovnega sodišča, da je očitno, da Ljubljanska banka d.d. ni ostala brez svojega premoženja in zaključuje, da bi bila drugačna razlaga Vrhovnega sodišča samovoljna.

Ustavno sodišče ni problematiziralo tega, da je LB d.d. v državni lasti. Podrobnejša analiza pa bi bila potrebna glede vprašanja, ali so hrvaška sodišča v razmerju do LB in NLB nepristranska, kot to zahtevata hrvaška Ustava in EKČP. To terja prepričljivo argumentacijo, ki bi zdržala pred mednarodnimi sodišči. Gre za vprašanje, ali ima NLB pred hrvaškimi sodišči sploh kakšne realne možnost za uspeh in ali je delovanje hrvaških sodišč v skladu s 13. členom EKČP o učinkovitih pravnih sredstvih (če niso takšna, jih po ustaljeni praksi ESČP sploh ni treba izčrpati pred vložitvijo pritožbe na ESČP). Glede pravice do nepristranskega sodišča ima ESČP obširno prakso, v dveh primerih je bila na tej pravni podlagi obsojena tudi Slovenija zaradi tega, ker posamezni sodnik ni bil izločen (sodbi ESČP v zadevi Peruš proti Sloveniji z dne 26. 9. 2012 in sodbi v zadevi Švare proti Sloveniji z dne 8. 2. 2007). ESČP v svojih sodbah razlikuje kršitev pravice do nepristranskega sodnika po subjektivnem testu (ali je sodnik po oceni sodišča resnično deloval pristransko) in objektivnem testu (kjer zadošča za ugotovitev kršitve že videz pristranskosti). V slovenskih primerih je šlo za to drugo situacijo. Dvom v nepristransko odločanje hrvaških sodišč o pravicah slovenskih fizičnih in pravnih oseb je upravičeno prisoten. Še posebej v zadevah kot so prenesene devizne vloge, glede katerih so odnosi med Slovenijo in Hrvaško zaostreni in obe strani radi poudarjata varovanje nacionalnih interesov. Gre za spore, ki imajo pravzaprav naravo meddržavnih sporov, saj je v igri vprašanje spoštovanja mednarodno sprejetih obveznosti, hrvaška sodišča pa jih obravnavajo zgolj na podlagi »okolnosti postojanja tuženikove imovine na področju Republike Hrvatske« (prim. sodbo Županijskega sodišča v Zagrebu v zadevi št. GŽ-1026/2015-2 z dne 26. rujna 2017).

Po našem mnenju bi bilo smiselno izpodbijati ustavnost sprememb hrvaškega zakona o pravnem postopku, s katerimi je bil vzpostavljen »zastoj« in časovno omejen na eno oziroma največ dve leti. Seveda bi pričakovali preveč, če bi menili, da lahko Ustavno sodišče Hrvaške sprejme interpretativno odločbo, s katero bi ugotovilo, da je hrvaški Zakon o pravnem

postopku v skladu z ustavo, če se razlaga tako, da njegova novela ne vpliva na zaveze Hrvaške iz Memoranduma z Mokric. Morda pa ni izključeno, da bi pobuda, ki jo lahko vloži po 38. členu Ustavnega zakona o ustavnem sodišču Hrvaške vsaka fizična ali pravna oseba, izzvala oceno Ustavnega sodišča, da se ta sprememba ne nanaša na NLB, ker bi bilo to v nasprotju z Memorandumom kot mednarodno pogodbo, ali zato, ker je bila ta novela uveljavljena, ko je Memorandum že stopil v veljavo. Če se nič od tega ne uresniči, pa bi se pokazalo, ali lahko hrvaško Ustavno sodišče štejemo za nepristransko sodno instanco za presojo kršitev, ki se nanašajo na NLB.

3. POSTOPKI PRED ESČP

Iz ustaljene prakse ESČP izhaja, da lahko individualno pritožbo na ESČP vložijo posamezniki, skupine posameznikov in nevladne organizacije, med katere pa ne moremo šteti organizacij, ki so podrejene državi. Tako ne morejo pritožbe vložiti niti lokalne skupnosti. Poleg tega je ESČP oz. njegov sedemčlanski senat v konkretnem primeru²² soglasno odločil, da Ljubljanska banka d.d. ni upravičena vložiti individualne pritožbe, ker ne gre za nevladno organizacijo. Sodišče je opozorilo na oceno iz sodbe v zadevi Ališić, po kateri je država lahko odgovorna za ravnanje podjetij v državni lasti; poleg tega je po oceni ESČP Vlada prispevala k temu, da je bila banka v težavah. Čeprav ESČP priznava, da uživa Ljubljanska banka d.d. določeno stopnjo samostojnosti, ta po njegovi oceni ni tolikšna, da bi lahko govorili o institucionalni in operativni neodvisnosti banke od države oziroma da bi jo lahko šteli za nevladno organizacijo.

Pritožnica je v navedeni zadevi očitala Hrvaški, da krši prvi odstavek 6. člena EKČP (pravično sojenje), ker naj bi bile sodne odločbe sprejete pod pritiskom Vlade, 14. člena EKČP (prepoved diskriminacije) in 1. člen Protokola št. 1 k EKČP (mirno uživanje lastnine), ker je bila diskriminatorno obravnavana kot tuja banka. Nova ljubljanska banka lahko do neke mere bolj prepričljivo uveljavlja kršitve svojih pravic z individualno pritožbo proti Hrvaški pred ESČP (kot velja to za Ljubljansko banko) ne glede na to, da je v sto odstotni lasti države, ker obstoji precej argumentov o samostojnem in neodvisnem položaju in delovanju banke od države. Med državo in Novo ljubljansko banko je prihajalo celo do medsebojnih tožb, ki jih

²² Ljubljanska banka d.d. proti Hrvaški, Pritožba št. 29003/07. Sodba ESČP je bila izdana 4. junija 2015, kar pomeni, da se je ESČP obotavljalo, kako naj odloči, saj je za odločitev potrebovalo osem let.

sodišča niso zavrгла. Vlada je večkrat kritizirala posamezne odločitve banke, ne da bi pri tem negirala njeno samostojnost ter odgovornost za uspešno poslovanje. Poleg tega je NLB na zahtevo Evropske unije organizirala svoje poslovanje in sestavo organov tako, da so v njih vladni predstavniki v manjšini. Sprejem rešitev, ki so zajete v dopolnilih Ustavnega zakona, bi imel med drugim tudi to negativno posledico, da bi se poslabšale možnosti za vložitev pritožbe NLB na ESČP.

Številne banke so pred ESČP uspešno uveljavljale kršitve njihovih pravic, ko je šlo za takšne posege države, ki niso skladni z EKČP. Naj navedemo le nekaj primerov. V zadevi *International Bank for Commerce and Development proti Bolgariji* je ESČP 2. 6. 2016 obsodilo toženo državo zaradi vrste kršitev 1. člena Protokola št. 1 k EKČP in prvega odstavka 6. člena EKČP v postopkih uvedbe prisilne uprave nad banko pritožnico. V nedavni sodbi ESČP z dne 21. 12. 2017 v zadevi *Feldman and Slovyanskyy bank proti Ukrajini* je bilo banki odvzeto dovoljenje za delovanje in izvedena likvidacija banke. ESČP je ugotovilo nesorazmerne posege javne oblasti v mirno uživanje lastnine na podlagi 1. člena Protokola št. 1 in pomanjkanje jamstev, ki bi učinkovito preprečevala arbitrarnost organov, ki so ukrepali proti banki. ESČP je ugotovilo kršitev tako 1. člena Protokola št. 1 kot prvega odstavka 6. člena EKČP.

Na pritožbo *VR-Bank Stuttgart proti Avstriji* je ESČP 20. 5. 2010 ugotovilo kršitev prvega odstavka 6. člena EKČP zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku. ESČP je ugotovilo, da pritožba na Ustavno sodišče ne more biti učinkovito pravno sredstvo, če lahko to sodišče le ugotovi kršitev, ne more pa prizadetemu nameniti pravičnega zadoščenja, če ima torej odločitev le deklaratorni značaj. Zadeva je za pričujoče pravno mnenje posebej zanimiva zato, ker gre za poseg v pravice nemške banke v Avstriji.

Ko gre za posege v konvencijske pravice NLB, zlasti v njeno pravico do lastnine in v pravico do poštenega sojenja iz 6. člena EKČP, je temeljni argument v tem, da so ti posegi v nasprotju s prevzetimi obveznostmi Hrvaške na podlagi ratificiranega Sporazuma o nasledstvu in Memoranduma z Mokric. Gre za zavezo Hrvaške, da bo zagotovila prekinitev sodnih postopkov glede prenesenih deviznih vlog in da bosta državi reševali to vprašanje na podlagi Sporazuma o vprašanjih nasledstva. V zgornjem avstrijskem primeru se Nemčija ni odločila, da bi sodelovala v postopku pred ESČP kot zainteresirana stranka (k čemur jo je povabilo ESČP), v primeru NLB pa bi bilo takšno možnost treba skrbno preučiti. Po eni strani bi lahko predstavnik Slovenije prepričljivo utemeljil potek sprejemanja in vsebino sporazumov s

Hrvaško, po drugi strani pa ne bi smelo izpasti, da je NLB podaljšana roka Republike Slovenije oziroma njene Vlade.

Na prvi pogled pred ESČP ni mogoče doseči veliko več kot moralne obsodbe države, ki dopušča kršitev pravic, ker so zneski pravičnega zadoščenja, ki jih dosoja ESČP, praviloma zelo skromni. Toda upoštevati moramo, da lahko stranka, ki uspe pred ESČP, zahteva pred hrvaškimi sodišči obnovo postopka, v kateri mora obsojena država upoštevati zavzeta stališča ESČP.

Preučiti bi veljalo tudi možnost, da bi Slovenija vložila zoper Hrvaško meddržavno tožbo zaradi kršitev Sporazuma o nasledstvu in Memoranduma z Mokric. To bi bilo toliko bolj smiselno v primeru, če ESČP ne bi priznalo NLB pravice vložiti individualno pritožbo na ESČP oziroma, če ta pritožba ne bi bila uspešna. V tej tožbi bi Slovenija dokazovala, da tožena država krši veljavno sklenjene mednarodne sporazume in dvostranski Memorandum z Mokric. Slovenija je svoje zaveze iz Memoranduma v celoti izvršila, medtem ko Hrvaška ni zagotovila prekinitve sodnih postopkov proti NLB zaradi prenesenih deviznih vlog. Za takšno tožbo Slovenija ne potrebuje pravnega temelja v Ustavnem zakonu.

4. POSTOPKI PRED SODIŠČEM EVROPSKE UNIJE

Še več možnosti za zavarovanje svojega položaja kot pred ESČP imata LB in NLB pred Sodiščem Evropske unije. Prva možnost je, da v postopkih pred hrvaškimi sodišči, rednimi in ustavnimi, dajeta predloge za predhodno odločanje Sodišča EU, ki je določeno v 267. členu PDEU. V tem primeru gre za predlog, da naj Sodišče EU zavezujoče razlaga pravo Evropske unije. Tovrstna razlaga ima velik vpliv na sprejem končne odločitve sodišča, saj je zanj razlaga Sodišča EU zavezujoča. Zahtevo za predhodno odločanje lahko Sodišču EU posreduje vsak sodnik v vsakem postopku, ne glede na to, v kateri fazi se postopek nahaja. Tak predlog običajno vsebuje pet delov: opredelitev relevantnega pravnega okvirja Unije, opis relevantnega nacionalnega prava, opis dejanskega stanja, opis razlogov za potrebo po razlagi prava Evropske unije in vprašanja za predhodno odločanje. Sodišče EU je vezano na dejansko stanje, kot ga je ugotovilo nacionalno sodišče, in ga samo ne more ugotavljati, spreminjati ali dopolnjevati. Običajno stranka sama predlaga nacionalnemu sodniku vprašanja, ki naj jih ta posreduje Sodišču EU. Tako sestavi osnutek predloga za predhodno odločanje, v katerem opiše kršitve prava Unije, navede upoštevno sodno prakso Sodišča EU

in oblikuje vprašanja za predhodno odločanje. Sodnik sicer formalnopravno ni vezan na osnutek stranke, mu je pa v pomoč, saj lahko na njegovi podlagi sestavi svoj predlog ali pa Sodišču EU posreduje strankinega. Pomoč strank sodniku je zlasti pomembna v razvijajočih se pravnih sistemih, kot je hrvaški, kjer nacionalna sodišča še nimajo dovolj izkušenj s postavljanjem vprašanj za predhodno odločanje²³, tako da lahko Sodišče EU zaradi tega posamezen predlog za predhodno odločanje, ki je neustrezno sestavljen, zavrže kot nedopusten. To se je pred kratkim zgodilo s predlogom za predhodno odločanje v pravdni zadevi pred *Općinskim sudom u Vukovaru*.²⁴

Medtem ko imajo nižja sodišča pravico, da postavijo vprašanja za predhodno odločanje, imajo sodišča zadnje stopnje dolžnost postaviti ta vprašanja. Tretji odstavek 267. člena PDEU določa, da kadar je takšno vprašanje postavljeno v postopku, ki teče pred sodiščem države članice, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu ni pravnega sredstva, je to sodišče dolžno predložiti zadevo Sodišču EU. Sodišče zadnje stopnje v zadevi, običajno Vrhovno ali Ustavno sodišče, je torej *dolžno* postaviti vprašanje za predhodno odločanje, saj mu navedena določba nalaga to dolžnost, razen v treh primerih: če je (1) vprašanje neupoštevno za rešitev spora, (2) Sodišče EU s svojimi odločitvami na vprašanje že odgovorilo (doktrina *acte éclairée*) ali (3) odgovor nanj tako očiten, da ne pušča nobenega razumnega dvoma (doktrina *acte clair*).

Vendar mora v primeru, če uporabi katero od treh izjem, svojo odločitev, zakaj ne bo postavilo predhodnega vprašanja, ustrezno obrazložiti, saj gre lahko v primeru opustitve te dolžnosti za kršitev EKČP, ki jo je mogoče uveljavljati pred ESČP. Ni nepomembno, da je tudi Ustavno sodišče Republike Hrvaške zavzelo stališče, da se morajo sodišča obrazloženo opredeliti do strankinih navedb glede uporabe sodne prakse Sodišča EU v določeni zadevi in glede predloga stranke po postavitvi vprašanj za predhodno odločanje in predložitve zadeve Sodišču EU. Če se do njih obrazloženo ne opredelijo, Ustavno sodišče tako odločbo sodišča razveljavi in vrne v ponovno odločanje.²⁵ Po oceni Ustavnega sodišča gre v tem primeru za kršitev pravice do pravičnega sojenja iz 1. odstavka 29. člena Ustave Republike Hrvaške. Če

²³ Do sedaj so hrvaška sodišča Sodišču posredovala osem predlogov za predhodno odločanje. Več o tem na: <https://vlada.gov.hr/news/pm-plenkovic-receives-european-court-of-justice-president/23116>.

²⁴ Glej Sklep Sodišča EU z dne 7. septembra 2017 v zadevi Rafaela Alandžak e.a. proti EUROHERC osiguranje dioničko društvo za osiguranje imovine i osoba i druge poslove osiguranja, zadeva C-187/17.

²⁵ Odluka št.: U-III-1966/2016, Zagreb, 6. prosinca 2016, točka 13.

Ustavno sodišče odločbo razveljavi iz navedenih razlogov, povezanih s pravom EU, potem drugih kršitev, ki jih uveljavlja pritožnik, sploh ne preizkuša.²⁶

Sodišče zadnje stopnje bi lahko bilo v določenih, sicer redkih primerih tudi odškodninsko odgovorno. Tako mora tožnik, med drugim, dokazati da očitana kršitev predstavlja dovolj hudo (resno) kršitev prava EU. Za takšno kršitev gre na primer, če na področju, na katerem odloča, obstaja sodna praksa Sodišča EU, ki bi jo moralo uporabiti, pa tega namenoma ne stori. Ta pogoj pa moramo v primerih odškodninske odgovornosti za sodne odločbe razlagati restriktivno. Namreč, v teh primerih mora biti kršitev prava EU očitna.

NLB bi morala na podlagi drugega in tretjega odstavka 267. člena PDEU v vsakem odprtem sodnem postopku, ki poteka pred kateremkoli hrvaškim sodiščem, čimprej uveljavljati kršitev prava Unije in predložiti osnutek predloga za predhodno odločanje. Pri vprašanju prenesenih deviznih vlog gre zlasti za kršitev temeljnih svoboščin iz PDEU, in sicer prostega pretoka storitev in pravice do ustanavljanja, saj (diskriminatorna) sodna praksa, vključno z napačno razlago Memoranduma z Mokric, posredno negativno vpliva na izvrševanje teh temeljnih pravic. Poleg tega bi lahko šlo tudi za kršitev pravice do lastninske pravice in pravice do svobodne gospodarske pobude iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah. Zlasti vse izvršbe, ki bodo ali pa so že bile izvršene proti NLB iz naslova prenesenih deviznih vlog v Republiki Hrvaški, predstavljajo poseg v navedene svoboščine, določene v PDEU in v Listini o temeljnih pravicah. Pri tem Sodišče EU ni vezano na pravno podlago, ki mu jo predloži nacionalno sodišče, tako da lahko na ugotovljeno dejansko stanje uporabi tudi druge pravne podlage prava EU.

Druga možnost, določena v pravu EU, se nanaša na postopke pred Evropsko komisijo. Kadar nacionalno sodišče ali sodišče zadnje stopnje napačno interpretira pravo EU, ima Komisija proti državi članici glede kršitve prava EU možnost začeti postopek v skladu z 258. členom PDEU. Komisija ima proti državi članici sodišča, ki bi moralo predložiti vprašanje za predhodno odločanje ali je odločilo v nasprotju s pravom EU, možnost vložiti tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti.

Izjemoma lahko tako tožbo proti drugi državi članici na podlagi 259. člena PDEU vloži tudi država članica. Sodišče EU v teh zadevah odloča v mejah postavljenega zahtevka, tako da samo ne more spreminjati pravne podlage, ki mu jo navede tožnik. Vendar so te tožbe zelo

²⁶ Prav tam, točka 15.

redke, do sedaj pa je Sodišče le v štirih zadevah meritorno odločilo, od tega je v treh zadevah tožbeni zahtevek zavrnilo, v eni zadevi pa mu je ugodilo. Trenutno je pred Sodiščem EU zadeva, v kateri Avstrija toži Nemčijo zaradi nameravane uvedbe vinjet za uporabo avtocest. Zato smo mnenja, da pobuda, ki bi jo NLB posredovala Vladi Republike Slovenije (Ministrstvu za finance), da Republika Slovenija vloži tožbo proti Republiki Hrvaški zaradi kršitev slednje glede prenesenih deviznih vlog, nima veliko možnosti za uspeh.

V skladu z 258. členom PDEU lahko vsakdo, ki meni, da mu je bila kršena kakšna pravica iz PDEU, na Evropsko komisijo vloži pritožbo. Komisija kršitev temeljito razišče in se do nje opredeli. Če meni, da je utemeljena, zadevni državi članici pošlje mnenje, na katerega ima država pravico odgovoriti. Če Komisija z dogovorom ni zadovoljna, lahko državi pošlje obrazloženo mnenje, v katerem ji določi dvomesečni rok, da kršitev odpravi. Če država tega ne stori, lahko Komisija proti njej vloži tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti.

Komisija je že daljnega leta 1983 zavzela stališče, da postopek iz 258. člena PDEU ne predstavlja najbolj učinkovite osnove za sodelovanje med nacionalnimi sodišči in Sodiščem EU. Namreč, ta postopek ni mišljen kot sredstvo za presojo sodb nacionalnih vrhovnih ali ustavnih sodišč. Zaradi tega je Komisija poudarila, da postopek zaradi neizpolnitve obveznosti lahko pride v poštev le, kadar sodba sodišča zadnje instance jasno pokaže, da je sodišče sistematično in namenoma nepripravljeno ravnati v skladu z 267. členom PDEU.

Vendar se ta določba zelo redko uporablja, če gre za kršitve prava EU, ki jih zagrešijo nacionalna vrhovna ali ustavna sodišča. Komisija v večini teh primerov ne sproži postopka proti državam članicam, saj se zaveda, da so nacionalna sodišča neodvisna.²⁷ Do sedaj je tak postopek sprožila le v sedmih že razsojenih zadevah.

III. PRIZNANJE IN IZVRŠITEV TUJIH SODNIH ODLOČB V SLOVENJI, DRŽAVAH ČLANICAH EU IN T. I. TRETJIH DRŽAVAH

²⁷ Iz prakse so znani primeri novjših odločb Vrhovnega sodišča Danske, Vrhovnega sodišča Združenega kraljestva in Ustavnega sodišča Češke Republike, kjer je šlo za neupoštevanje sodb Sodišča EU, pa Komisija proti tem državam članicam kljub temu ni sprožila postopka po 258. členu PDEU.

1. UVODNO O UPORABI PRAVA EU NA PODROČJU PRIZNANJA IN IZVRŠITVE TUJIH SODNIH ODLOČB

V Evropski uniji (EU) veljajo številni pravni akti, ki urejajo priznanje in izvršitev sodnih odločb, izdanih v drugih državah članicah. Na področju civilnih in gospodarskih zadev, kamor spadajo tudi obravnavane, se uporabljata Uredba (ES) št. 44/2001, t. i. uredba Bruselj I,²⁸ in Uredba (EU) št. 1215/2012, t. i. uredba Bruselj I bis (ali Ia),²⁹ ki med drugim urejata medsebojno priznanje in izvršitev sodnih odločb. Uredba Bruselj I ne omogoča »avtomatičnega« izvrševanja odločb iz drugih držav članic. Preden je mogoče sprožiti izvršilni postopek, je namreč treba sodbo iz druge države članice razglasiti za izvršljivo, taki razglasitvi pa je mogoče ugovarjati iz v uredbi določenih razlogov. Vendar pa je priznanje in izvršitev odločb iz drugih držav članic v uredbi Bruselj I urejeno enostavneje in so razlogi, iz katerih je mogoče priznanju in izvršitvi ugovarjati, določeni ožje kot npr. v slovenskem Zakonu o mednarodnem zasebnem pravu in postopku ali v bilateralni Pogodbi med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah. Uredba Bruselj I bis, ki je prenovljena različica uredbe Bruselj I, omogoča »avtomatično« izvrševanje, torej izvršitev pod enakimi pogoji, kot to velja za slovenske sodbe, vendar pa je tudi pri tej uredbi mogoče vložiti zahtevo za zavrnitev izvršitve in v njej uveljavljati enake razloge za zavrnitev kot po uredbi Bruselj I.

»Avtomatična« izvršitev premoženjskopравnih (z določenimi izjemami) zahtevkov je v EU sicer mogoča tudi, če bi bile sodbe potrjene kot evropski izvršilni naslov v skladu z Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta št. 805/2004 z dne 21. aprila 2004 o uvedbi evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov,³⁰ vendar v obravnavanih primerih ni izpolnjen že osnovni pogoj za takšno potrdilo - zahtevkom so tožene stranke namreč ugovarjale in se ves čas aktivno pravdale, tako da niso bili »nesporni« oz., pravilneje, »neprerečkani« v smislu omenjene uredbe.

²⁸ Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, UL L 12 z dne 16. 1. 2001.

²⁹ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, UL L 351 z dne 20. 12. 2012.

³⁰ UL EU L 143 z dne 30. 4. 2004.

2. PRAVNI AKT, KI GA JE TREBA UPORABITI ZA PRIZNANJE IN IZVRŠITEV HRVAŠKIH SODNIH ODLOČB V SLOVENIJI

2.1. O uporabi uredbe Bruselj I bis (št. 1215/2012)³¹

Uredba Bruselj I bis se uporablja le za sodne postopke, začete po 10. 1. 2015 ali na ta dan (prvi odstavek 66. člena uredbe). Za trenutek začetka postopka šteje dan, ko je bila vložena tožba. Tožbe v obravnavanih sodnih postopkih so bile vložene pred tem datumom, tako da se uredba Bruselj I bis za priznanje sodb, izdanih v teh sporih, ne uporablja.

Za razliko od uredbe Bruselj I (št. 44/2001) namreč uredba Bruselj I bis ne ureja izjemne uporabe v postopkih, začeti pred datumom začetka uporabe uredbe, ne glede na to, kdaj je bila izdana sodba.

2.2. O uporabi uredbe Bruselj I (št. 44/2001)³²

Republika Hrvaška je v EU vstopila 1. 7. 2013, tega dne je v tej državi začela veljati tudi uredba Bruselj I. Kadar so izpolnjeni pogoji za uporabo uredbe, ta nadomešča prej veljavne mednarodne sporazume med državami članicami.³³

Prehodna določba 66. člena uredbe ureja časovno uporabnost uredbe glede na začetek veljavnosti v posamezni državi. Prvi odstavek določa, da se uredba *»uporablja samo za pravne postopke, ki so bili začeti, in za listine, ki so bile uradno sestavljene ali registrirane kot javne listine po tem, ko je ta uredba začela veljati.«* **Pravila o priznanju in izvršitvi iz uredbe se torej praviloma uporabljajo le za sodbe, izdane v postopkih, ki so bili začeti po tem, ko je uredba začela veljati. V teh postopkih je namreč tudi mednarodna pristojnost sodišč temeljila na določilih te uredbe.** V obravnavanih sodnih postopkih so

³¹ Več o tem: J. Kramberger Škerl, *The application "ratione temporis" of the Brussels I regulation (recast)*, v: DUIĆ, Dunja (ur.), PETRAŠEVIĆ, Tunjica (ur.), *EU and comparative law issues and challenges : procedural aspects of EU law*, Faculty of Law Osijek, 2017, str. 341-363 (<http://www.pravos.unios.hr/download/eu-and-comparative-law-issues-and-challenges.pdf>).

³² Več o tem: J. Kramberger Škerl, *Uporaba uredbe Bruselj I ratione temporis*, Podjetje in delo : revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, 2014, 40, [št.] 3/4, str. 528-543.

³³ Kateri so ti sporazumi, je določeno v 69. členu Uredbe Bruselj I. Ob vstopu Hrvaške v EU je bil ta člen dopolnjen z Uredbo Sveta (EU) št. 517/2013 z dne 13. maja 2013 o prilagoditvi nekaterih uredb [...], UL EU L 158 z dne 10. 6. 2013, ki v tretji alineji točke k) prvega odstavka prvega člena napotuje na prilogo k tej uredbi, ta pa v zadnji alineji člena 13, A) 2. a) določa, da uredba nadomešča tudi Pogodbo med Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, podpisano v Zagrebu 7. februarja 1994.

bile tožbe vložene pred vstopom Hrvaške v EU, tako da je pristojnost hrvaških sodišč temeljila na hrvaških nacionalnih pravilih.

Drugi odstavek 66. člena uredbe določa primere, ko se pravila uredbe **izjemoma uporabijo za priznanje in izvršitev sodnih odločb, izdanih v drugih državah članicah po uveljavitvi uredbe, čeprav ni izpolnjen pogoj iz prvega odstavka (torej uredba v eni ali drugi (ali obeh) državi v času vložitve tožbe ni veljala).** To je mogoče, če: *»(a) je bil postopek v državi članici izvora začel po začetku veljavnosti Bruseljske ali Luganske konvencije tako v državi članici izvora kot v zaproseni državi članici; (b) v vseh drugih primerih, če je bila pristojnost določena v skladu s pravili iz poglavja II ali iz konvencije, sklenjene med državo članico izvora in zaproseno državo članico, ki je veljala v času začetka postopka«.* Bruseljska in Luganska konvencija ne v Sloveniji ne na Hrvaškem nista nikoli veljali,³⁴ prav tako pa ti dve državi nista imeli sklenjene bilateralne pogodbe, ki bi urejala vprašanje mednarodni pristojnosti sodišč, tako da se je za to vprašanje uporabljalo nacionalno (mednarodno zasebno) pravo, na Hrvaškem ZUKZ³⁵.

Kljub temu je treba opozoriti, da je Vrhovno sodišče RS ta kriterij za uporabo uredbe Bruselj I razlagalo širše, in sicer je menilo, da uredba želi zagotoviti, da je pristojnost temeljila na pravilu, ki je bilo v času vložitve tožbe sprejemljivo za obe stranki, tak primer pa je bil podan, ko je bila tožba vložena še v času skupne države in je pristojnost urejal skupni predpis.³⁶ V primerih obravnavanih sodb zoper toženko N.I.B d.d. sicer tožbe niso bile vložene v času skupne države, je pa pristojnost temeljila na pravilih, ki jih pozna tudi slovenski ZMZPP (pristojnost po legi premoženja). Mogoče bi bilo torej argumentirati, da je šlo za pristojnost, sprejemljivo za obe »vpleteni« državi. Takemu argumentu pa je mogoče po našem mnenju utemeljeno nasprotovati, saj ZMZPP v oddelku o priznanju in izvršitvi tujih sodb omogoča zavrnitev priznanja oziroma izvršitve, kadar je pristojnost temeljila le na legi premoženja toženca v državi izdaje odločbe (druga točka prvega odstavka 98. člena ZMZPP). V okviru priznanja in izvršitev tujih sodb torej ZMZPP tako pristojnost šteje za pretirano.

Na splošno torej obstajata dve možnosti, da bi se za priznanje in izvršitev hrvaške sodne odločbe v Sloveniji uporabila pravila uredbe Bruselj I:

³⁴ Luganska konvencija velja šele od vstopa vsake od držav v EU in povezuje EU z državami EFTA.

³⁵ Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, NN 53/1991 in 88/2001 (gre za prečiščen Zakon o ureditvi kolizije zakonov s predpisi drugih držav v določenih razmerjih, Ur. l. SFRJ, št. 43/1982 in 72/82, ki je pred uveljavitvijo ZMZPP veljal tudi v Sloveniji).

³⁶ Sklep VS RS opr. št. Cpg 7/2016 z dne 15. 7. 2016.

- 1) sodni postopek, na podlagi katerega je bila izdana sodba, je bil začet po uveljavitvi uredbe;
- 2) postopek je bil začet pred uveljavitvijo uredbe, sodba pa je bila izdana po uveljavitvi uredbe, VENDAR je pristojnost sodišča temeljila na primerljivih pravilih, kot jih vsebuje uredba v svojem II. poglavju.

Razlaga pojma »začetek veljavnosti uredbe«

V odsotnosti izrecne določbe uredbe se je v zvezi z državami, ki so v EU vstopile po začetku veljavnosti uredbe Bruselj I 1. marca 2002, nekaj časa zastavljalo vprašanje, ali so morali biti postopki začeti oziroma sodbe izdane po 1. marcu 2002, ali pa je relevanten dan vstopa države v EU, ko je uredba začela veljati v tej konkretni državi (kot državi izdaje sodbe ali državi izdaje sodbe).

V zadevi *Wolf Naturprodukte GmbH proti SEWAR spol. s r.o.*³⁷ je Sodišče EU odločilo: *»Člen 66(2) Uredbe Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da mora ta uredba za to, da bi jo bilo mogoče uporabiti za priznanje in izvršitev sodne odločbe, v času izdaje te odločbe veljati tako v državi članici izvora kot v zaprošeni državi članici.«*

Velja torej, da se v primeru, da uredba **v času izdaje sodne odločbe ni veljala v obeh »vpletenih« državah članicah**, njena določila za priznanje oziroma izvršitev ne uporabijo. Uredba pa se vedno uporabi, če je bil postopek začet in sodba izdana potem, ko je uredba veljala v obeh teh državah.³⁸ Za priznanje in izvršitev odločb, izdanih po uveljavitvi uredbe v obeh državah, vendar v postopkih, začelih pred začetkom veljave uredbe v obeh državah (pri čemer je glede trenutka začetka postopka treba uporabiti pravo države članice, kjer je potekal postopek)³⁹, se uredba uporablja le pod posebnimi (zgoraj navedenimi) pogoji.⁴⁰

³⁷ Št. C-514/10 z dne 21. 6. 2012.

³⁸ Glej npr. P. Stone, *EU Private International Law*, 2nd ed., Edward Elgar Publishing, 2010, str. 236.

³⁹ A. Borrás v: T. Simons, R. Hausmann, *Brüssel I – Verordnung, Kommentar zur VO (EG) 44/2001 und zum Übereinkommen von Lugano*, IPR Verlag GmbH, München, 2012, str. 1006.

⁴⁰ Glej npr. A. Borrás v: T. Simons, R. Hausmann, *Brüssel I – Verordnung, Kommentar zur VO (EG) 44/2001 und zum Übereinkommen von Lugano*, IPR Verlag GmbH, München, 2012, str. 1004 in 1005; P. Stone, *EU Private International Law*, 2nd ed., Edward Elgar Publishing, 2010, str. 236, 237.

Za priznanje in izvršitev hrvaških sodb se torej uredba Bruselj I uporablja le za sodbe, izdane v postopkih, začelih po 1. 7. 2013, oziroma za sodbe, izdane po tem datumu, vendar v postopkih, začelih pred tem datumom, ob izpolnjevanju posebnih pogojev iz 66. člena uredbe.

2.2.1. Hrvaške sodne odločbe, izdane pred 1. 7. 2013: uredba Bruselj I se NE uporabi

Iz zgoraj opisanega pravila, da se uredba Bruselj I lahko pod določenimi pogoji uporabi le za sodbe, izdane po uveljavitvi uredbe v obeh »vpletenih« državah, izhaja, da se za priznanje in izvršitev hrvaških sodnih odločb, izdanih pred vstopom Hrvaške v EU, uredba ne uporablja.⁴¹ Uporabiti je treba Pogodbo med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah.⁴²

2.2.2. Hrvaške sodne odločbe, izdane po 1. 7. 2013, postopek pa se je začel pred tem datumom: uredba Bruselj I se uporabi, če so izpolnjeni dodatni pogoji

Za uporabo določil uredbe za priznanje in izvršitev hrvaških sodnih odločb, izdanih po 1. 7. 2013, pri čemer je bila tožba vložena pred tem datumom, mora biti izpolnjen kateri od pogojev iz drugega odstavka 66. člena uredbe, ki se nanašajo na pristojnost sodišča, ki je odločbo izdalo. To določilo je namenjeno predvsem preprečevanju priznanja in izvršitve sodnih odločb, ki temeljijo na t. i. pretiranih pristojnostih sodišča, ki je odločbo izdalo, ki so bile uporabljene zoper osebe s prebivališčem v zaproseni državi.⁴³

Edina izjema iz drugega odstavka 66. člena uredbe, ki bi lahko prišla v poštev pri priznanju oziroma izvršitvi hrvaških sodb v Sloveniji, je, da je **pristojnost hrvaških sodišč temeljila na primerljivih pravilih, kot jih vsebuje uredba Bruselj I**. Zato je treba raziskati, na kakšnih pravilih so v obravnavanih sporih hrvaška sodišča utemeljila svojo pristojnost.

a) Temelj za pristojnost hrvaških sodišč za tožbo zoper LB d.d. in zoper NLB d.d.

⁴¹ Ibid.

⁴² Zakon o ratifikaciji Pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, Ur. l. RS-MP št. 10 z dne 13. 7. 1994.

⁴³ Glej npr. P. Stone, *EU Private International Law*, Edward Elgar Publishing, 2010, str. 237.

Iz obrazložitve sodbe Županijskega suda (pritožbeno sodišče) v Zagrebu opr. št. 1 GŽ-1026/2015-2 z dne 26. 9. 2017 (str. 6) izhaja, da je sodišče pristojnost za odločanje o prvotoženki LB d.d. osnovalo na 55. členu ZRS (ZUKZ) (pristojnost po kraju podružnice). pristojnost za NLB d.d. pa na določbah 55. v zvezi s četrtem odstavkom 46. člena ZRS (t.i. atrakcija pristojnosti za solidarne dolžnike) in na prvem odstavku 54. člena ZRS (pristojnost po legi premoženja).

Ker se mnenje nanaša na možnosti izvršitve sodb zoper NLB d.d., se v nadaljevanju osredotočamo na to stranko. Ob tem pojasnjujemo, da je mogoče posamezno sodbo priznati oz. izvršiti tudi delno, ali pa en del sodbe izvršiti po pravilih uredbe Bruselj I, drugi pa po pravilih bilateralne pogodbe o pravni pomoči.

Pristojnost po legi premoženja

Hrvaško sodišče kot podlago za pristojnost (ki bi, kot zapiše sodišče, zadostovala že sama po sebi) zoper NLB navaja prvi odstavek 54. člena ZUKZ⁴⁴, ker **je na ozemlju Republike Hrvaške premoženje toženca ali predmet, ki se ga zahteva s tožbo.**

Pristojnosti po legi premoženja toženca uredba Bruselj I ne pozna. Še več, pristojnost iz prvega odstavka 54. člena hrvaškega ZUKZ je v Prilogi št. I k uredbi označena kot **pretirana**, torej taka, da je ni mogoče uporabiti zoper osebo s stalnim prebivališčem ali sedežem v državi članici EU.⁴⁵

Besedilo 54. člena ZUKZ je že pred sprejetjem bilateralne Pogodbe o pravni pomoči med Slovenijo in Hrvaško kritiziral dr. Krešimir Sajko s Pravne fakultete v Zagrebu. Na Ljubljansko-zagrebskem kolokviju z naslovom Pravni promet med Slovenijo in Hrvaško, ki je leta 1993 potekal na Pravni fakulteti v Ljubljani, se je zavzel za »odpravo oz. vsaj spremembo

⁴⁴ Prvi odstavek 54. člena določa: »V sporih o premoženjskopравnih zahtevkih je pristojno sodišče Republike Hrvaške, če je na ozemlju Republike Hrvaške premoženje toženca ali predmet, ki se zahteva s tožbo.« (v izvirniku: »U sporovima o imovinskopravnim zahtjevima nadležnost suda Republike Hrvatske postoji ako se na teritoriju Republike Hrvatske nalazi imovina tuženika ili predmet koji se traži tužbom.«) Za razlago glej npr. M. Ilešić, A. Polajnar-Pavčnik in D. Wedam-Lukić, *Mednarodno zasebno pravo, Komentar zakona*, II. dopolnjena izdaja, Uradni list, 1992, str. 97-99.

⁴⁵ Priloga št. I je bila ob vstopu Hrvaške v EU dopolnjena z Uredbo Sveta (EU) št. 517/2013 z dne 13. maja 2013 o prilagoditvi nekaterih uredb [...], UL EU L 158 z dne 10. 6. 2013, ki v tretji alineji točke k) prvega odstavka prvega člena napotuje na prilogo k tej uredbi, ta pa v zadnji alineji člena 13, A) 2. b) kot nesprejemljivo pravilo o pristojnosti določa tudi prvi odstavek 54. člena hrvaškega ZUKZ.

tega očitnega primera pretirane pristojnosti». ⁴⁶ Da je kriterij za pristojnost v omenjenem členu »očitno neprimeren za dosego namena, ki se želi doseči, in odpira številne možnosti zlorab procesnih pravic strank«, je že leta 1991 zapisal tudi prof. dr. Mihajlo Dika s Pravne fakultete v Zagrebu in predlagal, da se morebitne zlorabe preprečijo z uporabo instituta zlorabe pravic iz zakona o pravnem postopku. ⁴⁷

Če je torej pri odločbah, izdanih po 1. 7. 2013, vendar v sodnih postopkih, začetih pred tem datumom, pristojnost temeljila samo na legi premoženja toženca, se uredba Bruselj I za priznanje in izvršitev teh odločb ne uporabi, ker izjema iz točke b) drugega odstavka 66. člena ne pride v poštev.

Zato je treba preveriti, ali je morda sprejemljiv temelj za pristojnost s stališča uredbe pristojnost na podlagi atrakcije pristojnosti k L.B d.d.

Pristojnosti po legi »predstavništva« ali »zastopništva«

Hrvaško sodišče kot temelj pristojnosti za L.B d.d. navaja določbo 55. člena ZUKZ, ki določa: »V sporih zoper fizično ali pravno osebo, ki ima sedež v tujini, je za obveznosti, ki so nastale v Republiki Hrvaški ali ki jih je treba izpolniti na ozemlju Republike Hrvaške, pristojno sodišče Republike Hrvaške, če ima taka oseba na ozemlju Republike Hrvaške svoje predstavništvo ali zastopništvo ali je v Republiki Hrvaški sedež podjetja, ki mu je zaupano opravljanje njenih poslov.« ⁴⁸ Sodišče pojasnjuje, da je ta temelj pristojnosti podan zato, ker je obveznost, ki je predmet spora, nastala na ozemlju Republike Hrvaške, dolжник obveznosti Ljubljanska banka d. d. pa je imela na ozemlju Republike Hrvaške »predstavništvo«, iz katerega poslovanja je obveznost nastala.

⁴⁶ A. Galič, *Pravni promet med Slovenijo in Hrvaško*, Pravna praksa, 4/1993, str. 25, in A. Galič, *Ljubljansko-Zagrebski kolokvij: pravni promet med Slovenijo in Hrvaško*, Pravnik, št. 4-6/1993, str. 271. O tej tematiki podrobneje K. Sajko, *O prilagodbi hrvatskog međunarodnog procesnog prava Europskom pravu: otvorena pitanja i moguća rješenja*, v: P. Končar (ur.), *Zbornik Ljubljansko-zagrebskega kolokvija*, Pravna fakulteta v Ljubljani, Ljubljana, 1993, str. 84-88. Treba pa je omeniti, da je v omenjenem prispevku med možnimi spremembami besedila 54. člena ZUKZ Sajko predlagal, da bi zadostno vez spora s Hrvaško lahko utemeljili tudi s prebivališčem tožnika na Hrvaškem (str. 86).

⁴⁷ M. Dika v: M. Dika, G. Knežević, S. Stojanović, *Komentar zakona o međunarodnom privatnom i procesnom pravu*, Nomos, Beograd, 1991, str. 199.

⁴⁸ V izvirniku: »U sporovima protiv fizičke i pravne osobe koja ima sjedište u inozemstvu za obveze koje su nastale u Republici Hrvatskoj ili koje se moraju izvršiti na teritoriju Republike Hrvatske nadležnost suda Republike Hrvatske postoji ako ta osoba ima na teritoriju Republike Hrvatske svoje predstavništvo ili zastupništvo ili ako je u Republici Hrvatskoj sjedište tvrtke kojoj je povjereno obavljanje njezinih poslova.«

Za morebitno uporabo uredbe Bruselj I za priznanje in izvršitev hrvaških sodb, izdanih po 1. 7. 2013, je pomembno, ali ta uredba priznava pristojnost na podobnem temelju in, če da, ali bi bila taka pristojnost v konkretnem primeru lahko uporabljena.

Uredba Bruselj I pozna pristojnost po legi podružnice, agencije ali druge poslovne enote. V peti točki prvega odstavka 5. člena določa: *»Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici, če gre za spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice, agencije ali druge poslovne enote, pred sodišči v kraju, v katerem se nahaja ta podružnica, agencija ali poslovna enota.«*

Sodišče EU je že leta 1978 v zadevi *Somafer*⁴⁹ odločilo, da bo pojme »podružnice, agencije« in »poslovne enote« razlagalo **avtonomno**, torej neodvisno od nacionalnih zakonodaj posameznih držav članic, saj je le tako lahko zagotovljena enotna uporaba uredbe v vseh državah članicah. Sodišče je zapisalo: *»Pojem podružnice, agencije ali druge poslovne enote predstavlja poslovalnico, ki se navzven dolgoročno izraža kot izpostava matične družbe, ima svoje posloводство in je opremljena tako, da lahko posluje s tretjimi, tako da se tem, čeprav vedo, da bo morebitno pravno razmerje sklenjeno z matično družbo s sedežem v tujini, ni treba neposredno obračati na slednjo, temveč lahko sklenejo pravni posel pri poslovalnici, ki jo predstavlja izpostava.*

Pojem »poslovanje« se nanaša na:

-- [...];

- spore v zvezi z obveznostmi, ki jih je v imenu matične družbe prevzela zgoraj opisana poslovalnica in ki jih je treba izpolniti v državi pogodbenici, kjer je ta poslovalnica ustanovljena, ter spore v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, ki izvirajo iz dejavnosti podružnice, agencije ali druge poslovne enote v zgornjem smislu, ki jih je ta za račun matične družbe izvršila v kraju, kjer je ustanovljena.

Sodišče, pred katerim je sprožen postopek, mora v vsakem posameznem primeru najti tista dejstva, ki mu bodo omogočila ugotoviti obstoj dejanske poslovalnice in opredeliti sporno pravno razmerje v zvezi z zgoraj opredeljenim pojmom »poslovanja«.⁵⁰

⁴⁹ SEU, *Somafer SA proti Saar-Ferngas AG*, št. 33/78 z dne 22. 11. 1978.

⁵⁰ Poudarki J. K. Š.

Če bi slovensko sodišče, ki bi odločalo o priznanju in izvršitvi hrvaške sodne odločbe, odločilo, da bi v takem primeru pristojnost po legi poslovne enote bila podana tudi po uredbi Bruselj I, sodba pa bi bila izdana po 1. 7. 2013, bi sicer moralo za priznanje in izvršitev sodbe zoper LB d.d. uporabiti uredbo, saj bi bil izpolnjen pogoj iz drugega odstavka 66. člena.

Vendar pa taka pristojnost ne obstaja za NLB d.d., ta je bila kot drugotožena stranka obravnavana na podlagi t.i. atrakcije pristojnosti.

Atrakcija pristojnosti (»pridružitve postopka«) za drugotoženo stranko

Pristojnost za drugotoženo stranko, t. j. NLB d. d., hrvaško sodišče utemeljuje na podlagi atrakcije pristojnosti k prvotoženi stranki po četrtem odstavku 46. člena ZUKZ. Ta določa: *»Če je v pravdi več tožencev kot materialnih sospornikov, je sodišče Republike Hrvaške pristojno tudi, kadar ima eden izmed tožencev prebivališče oziroma sedež v Republiki Hrvaški.«*⁵¹

Določba četrtega odstavka 46. člena ZUKZ izrecno določa, da je atrakcija mogoča le v primeru, ko ima eden od tožencev stalno prebivališče ali sedež v Republiki Hrvaški. V obravnavanih primerih nobena od toženih strank nima sedeža na Hrvaškem. Menimo, da je kombinacija členov ZUKZ, ki jo uporabijo hrvaška sodišča, iz katere je mogoče sklepati, da kot »sedež toženca« šteje tudi sedež poslovne enote, izredno nenavadna, verjetno napačna. 55. člen namreč določa dodatno, opsijsko pristojnost. Če bi sedež poslovne enote toženca štel za sedež toženca, 55. člen načeloma sploh ne bi bil potreben, saj bi bilo na sedežu poslovne enote mogoče tožiti že na podlagi splošne pristojnosti po sedežu toženca. Poleg tega je 46. člen izjema, ki jo je treba razlagati strogo.

Tudi po uredbi Bruselj I atrakcija pristojnosti po določbi prvega odstavka 6. člena (določba prav tako določa atrakcijo k sodišču, kjer ima eden od tožencev stalno prebivališče ali sedež) ni mogoča, če sodišče, pred katerim naj bi se postopki združili, ni v kraju stalnega prebivališča ali sedeža enega od tožencev. Ne zadošča niti, da bi bilo sodišče le v državi stalnega prebivališča toženca, kot določa 2. člen, ki ureja splošno pristojnost po prebivališču oz. sedežu toženca, pač pa mora biti tudi v kraju tega prebivališča. Komentatorji izrecno menijo, da za atrakcijo pristojnosti za sotožence ne zadostuje pristojnost na podlagi posebnih

⁵¹ V izvirniku: »Ako u parnici ima više tuženika sa svojstvom materijalnih suparničara, nadležnost suda Republike Hrvatske postoji i kad jedan od tuženika ima prebivalište odnosno sjedište u Republici Hrvatskoj.«

pristojnosti iz 5. člena uredbe, kamor spada tudi pristojnost po legi poslovne enote.⁵² Sodišče EU določila o atrakciji pristojnosti razlaga ozko, saj gre za izjemo od splošnih pravil; v zadevi *Réunion européenne* je tako zavrnilo atrakcijo k sodišču v kraju izpolnitve pogodbe.⁵³

Ni tudi odveč omeniti, da se v skladu s sodno prakso Sodišče EU določbe prvega odstavka 6. člena uredbe Bruselj I ne more razlagati tako, da bi omogočala tožeči stranki vložitev tožbenih zahtevkov proti več toženim strankam z izključnim namenom odstranitve enega toženca iz pristojnosti sodišča države članice, v kateri ima ta toženec stalno prebivališče/sedež.⁵⁴ Takega namena tožnika se sicer ne sme domnevati, ampak ga je treba posebej dokazati.

Na podlagi vseh navedenih razlogov menimo, da za NLB d. d. pogoji za uporabo uredbe Bruselj I za priznanje in izvršitev hrvaških sodb niso podani niti v primerih, ko je hrvaško sodišče svojo pristojnost zoper LB utemeljilo na legi njene poslovne enote na Hrvaškem.

2.2.3. Hrvaške sodne odločbe, izdane v postopkih, ki bi se začeli (tožba bi bila vložena) po 1. 7. 2013: uredba Bruselj I SE UPORABI

Če bi bile po 1. 7. 2013 na Hrvaškem vložene nove tožbe zoper slovenske banke in bi hrvaška sodišča lahko utemeljila svojo pristojnost na uredbi Bruselj I in o zadevi meritorno odločila, bi se za priznanje in izvršitev sodb, izdanih v teh postopkih, uporabljala uredba.

Če bi bile tožbe vložene celo po 10. 1. 2015, pa bi se uporabljala »prenovljena« uredba **Bruselj I**,⁵⁵ ki sicer določa »avtomatično« priznanje in izvršitev sodnih odločb iz drugih držav članic, vendar je zoper tako priznanje ali izvršitev mogoča zahteva za zavrnitev izvršitve iz podobnih razlogov kot po veljavni uredbi Bruselj I.⁵⁶

⁵² S. Corneloup in Ch. Althammer v: T. Simons, R. Hausmann, *Brüssel I – Verordnung, Kommentar zur VO (EG) 44/2001 und zum Übereinkommen von Lugano*, IPR Verlag GmbH, München, 2012, str. 302.

⁵³ SEU, *Réunion européenne proti Spliethoff's Bevrachtungskantoor*, št. C-51/97 z dne 27. 10. 1998.

⁵⁴ SEU, *Reisch Montage proti Kiesel*, št. C-103/05 z dne 13. 7. 2006, tč. 27 ter 30-33.

⁵⁵ Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (prenovitev), UL EU L 351 z dne 20. 12. 2012.

⁵⁶ 45. in 46. člen nove uredbe Bruselj I.

2.3. O uporabi bilateralne pogodbe, sklenjene med Slovenijo in Hrvaško leta 1994

V primerih, ko se uredba Bruselj I ne uporablja, je treba uporabiti ZMZPP ali mednarodnopravni vir, če obstaja. Med Slovenijo in Hrvaško je bila 1994 uveljavljena **Pogodba o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah** (Pogodba),⁵⁷ ki ima na podlagi 8. člena Ustave in 4. člena ZMZPP prednost pred pravili ZMZPP.

Po našem mnenju je treba za izvršitev hrvaških sodb, izdanih v postopkih, začetih pred 1. 7. 2013, uporabiti bilateralno Pogodbo. Ne glede na to, ali je bila sodba izdana pred ali po tem datumu, namreč menimo, da niso izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 66. člena uredbe Bruselj I, ki bi omogočali uporabo te uredbe.

3. MOŽNI RAZLOGI ZA ZAVRNITEV PRIZNANJA IN IZVRŠITVE HRVAŠKIH SODNIH ODLOČB

3.1. Bilateralna Pogodba: nasprotovanje ustavi in pravnemu redu

Bilateralna pogodba kot pogoje za priznanje in izvršitev v prvem odstavku 21. člena določa:

- 1) odločba mora biti pravnomočna in izvršljiva po zakonu države pogodbenice, na katere ozemlju je bila izdana;
- 2) za zadevo, za katero je bila odločba izdana, ne sme biti izključno pristojno sodišče države pogodbenice, na ozemlju katere se zahteva priznanje oziroma izvršitev odločbe;
- 3) stranka, ki pri izdaji odločbe ni sodelovala, je morala biti o postopku pravilno obveščena, procesno nesposobna stranka pa pravilno zastopana;
- 4) v državi, kjer se zahteva priznanje ali izvršitev, o zadevi še ni bilo pravnomočno razsojeno;
- 5) v zaproseni državi ne teče prej začeta pravda v isti zadevi med istima strankama;

⁵⁷ Zakon o ratifikaciji Pogodbe med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah (BHRPPCK), Ur. l. RS - MP, št. 10/94.

6) priznanje in izvršitev odločbe ni v nasprotju z ustavo in s pravnim redom zaprosene države pogodbenice.

Pogodba torej razloge za zavrnitev priznanja oziroma izvršitve sodne odločbe iz druge države pogodbenice ureja nekoliko drugače kot ZMZPP, ki te razloge ureja v členih 96. do 101. Če je pri drugih kriterijih nekoliko milejša kot ZMZPP, pa Pogodba kot pogoj za priznanje določa tudi **nenasprotovanje ustavi in pravnemu redu zaprosene države** (ZMZPP »sankcionira« nasprotovanje *javnemu redu*). Ni odveč tudi omeniti, da ZMZPP zapoveduje zavrnitev priznanja, če **učinki priznanja** tuje odločbe nasprotujejo javnemu redu RS, medtem ko Pogodba določa, da mora biti nasprotno pravnemu redu **priznanje samo**. ZMZPP določa **razloge, zaradi katerih se odločba ne prizna**, Pogodba pa **pogoje za priznanje**. Tudi ti dve niansi lahko razumemo kot zaostritev pogojev za priznanje v primerjavi z ZMZPP.

Na podlagi dostopnih podatkov lahko sklepamo, da bi zavrnitev priznanja oziroma izvršitve spornih hrvaških sodnih odločb lahko temeljila le na uporabi 6. točke prvega odstavka 21. člena Pogodbe, zato je treba ugotoviti, kako slovenska sodišča razlagajo termin »pravni red zaprosene države«.

Iz dostopne sodne prakse Vrhovnega sodišča kot pritožbenega organa v postopku priznanja in izvršitve tujih sodnih odločb (ter v enem primeru Ustavnega sodišča) je mogoče ugotoviti, da **se pojem »pravni red« iz 6. točke prvega odstavka 21. člena Pogodbe razlaga strožje kot »javni red« iz 100. člena ZMZPP ali 34. člena uredbe Bruselj I.**⁵⁸ Poenostavljeno torej lahko trdimo, da je priznanje oziroma izvršitev po Pogodbi lahko zavrnjena iz manj »hudih« razlogov, kot bi bili potrebni za zavrnitev po ZMZPP (ali uredbi Bruselj I). Sodišča pa sicer poudarjajo, da še vedno ne gre za meritorno (vsebinsko) presojo tuje sodne odločbe.⁵⁹

Gospodarski senat Vrhovnega sodišča je leta 2001⁶⁰ zapisal: *»Pravni red je celota pravnih pravil, ki jih vsebujejo pravni akti v najširšem smislu, in ravnanje subjektov pravic in obveznosti po teh pravilih v medsebojnih pravnih razmerjih. Javni red je zato samo del pravnega reda. To pomeni, da je priznanje tuje sodbe, ki bi imelo učinke, nasprotne javnemu redu države priznanja, vedno v nasprotju z njenim pravnim redom. Ne velja pa to*

⁵⁸ Gl. npr. sklep VS RS opr. št. Cpg 7/2016 z dne 15. 7. 2016: »V primerjavi z določbo 21. člena BHRPPCK (nasprotje z ustavo in pravnim redom), na katero je sodišče prve stopnje naslonilo odločitev v izpodbijanem sklepu, je preizkus po prvem odstavku 34. člena (očitno nasprotje z javnim redom) manj strog.«

⁵⁹ Tako npr. tudi Vrhovno sodišče v sklepih opr. št. Cp 8/2010 z dne 14. 7. 2011 ter Cp 25/2009 in Cp 26/2009 z dne 28. 10. 2010.

⁶⁰ Sklep III R 40/2000 z dne 18. 1. 2001.

obratno. Priznanje tuje sodbe v nasprotju s pravnim redom države priznanja ni nujno, da ima učinke, ki zadevajo njen javni red. Lahko zadevajo samo tisti del pravnega reda države priznanja, ki ga ni mogoče podvesti pod pojem javnega reda. **Z 21. členom Pogodba ne uvaja sistema meritornega preizkusa sodne odločbe sodišča druge države pogodbenice. Ostaja pri omejenem preizkusu. Je pa ta v segmentu pravni red (namesto javni red) strožji od preizkusa po določbah ZMZPP.**⁶¹«

Zoper omenjeno odločbo Vrhovnega sodišča je bila vložena tudi ustavna pritožba in **Ustavno sodišče** je v sklepu o nesprejemu v obravnavo z dne 13. 5. 2003⁶² zapisalo: »Zgolj očitek o nepravilnosti sodne odločbe, tudi če bi bil utemeljen, še ne pomeni kršitve katerekoli človekove pravice in temeljne svoboščine. Ker Vrhovno sodišče zadeve ni presoјalo po ZMZPP ampak po BHRPPCP, tudi argument, da vprašanje zamudnih obresti ne sodi v kategorijo javnega reda po ZMZPP, ne more biti podlaga za presoјo v postopku z ustavno pritožbo.« Ustavno sodišče je menilo, da z izpodbijanim sklepom pritožniku očitno niso bile kršene človekove pravice in temeljne svoboščine.

V dostopnih bazah je najti le eno odločbo Vrhovnega sodišča, za katero se zdi, da termina »pravni red« in »javni red« v okviru priznanja in izvršitve hrvaških sodnih odločb (domnevno) uporablja kot sinonima. Sodišče je zapisalo: »Od vsebinskih predpostavk za priznanje tuje sodne odločbe pa **tako Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (Uradni list RS, št. 56/99 - ZMZPP) kot Pogodba med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah (Mednarodne pogodbe, 10/94 - Pogodba) določata le nenasprotovanje javnemu redu (100. člen ZMZPP in 6. točka prvega odstavka 21. člena Pogodbe).**⁶³ Vendar pa v nadaljevanju sodišče zapiše: »Ker pa dovolitev rubeža pokojnine, ki jo nasprotni udeleženec prejema od Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije, ne nasprotuje pravnemu redu Republike Slovenije, je pritožbeno sodišče pritožbo zavrnilo in potrdilo sklep sodišča prve stopnje [...]/«

Iz navedene sodne prakse je mogoče sklepati najmanj to, da kar zadeva varstvo temeljnih vrednot, pravil in interesov države z bilateralno Pogodbo ni manj zavarovano kot z uredbo Bruselj I, ampak, vsaj po jezikovni razlagi, bolj. Glede na to, da je ustava še izrecno omenjena, pa najbrž ne bi smelo biti dvoma, da v okvir omenjenega pogoja za izvršitev hrvaških sodb sodijo tudi določbe ustavnopravne narave, kot so določbe ustavnega zakona.

⁶¹ Poudarila J. K. Š.

⁶² Opr. št. Up-167/01.

⁶³ Sklep Cp 8/2006 z dne 29. 6. 2006. Poudarila J. K. Š.

3.2. Uredba Bruselj I: nasprotovanje javnemu redu

Kljub navedeni sodni praksi obstaja možnost, da bi sodišča termin »pravni red« iz bilateralne Pogodbe razlagala (bolj) kot »javni red« v smislu mednarodnega zasebnega prava. Zavrnitev učinkovanja tujih odločb zaradi nasprotovanja pravnemu redu zaprosene države je namreč precej stroga in primerjalnopravno nenavadna. Ali bi bilo priznanje podobnih sodnih odločb v nasprotju s slovenskim javnim redom, pa je relevantno tudi zato, ker bi se v določenih primerih (o tem zgoraj) lahko uporabljala uredba Bruselj I, ki za nepriznanje zahteva **očitno nasprotovanje javnemu redu države članice, kjer se zahteva priznanje ali izvršitev (prvi odstavek 34. člena uredbe)**. Zato se v nadaljevanju na kratko posvečamo tudi temu vprašanju.

Pojem javnega reda je t. i. pravni standard, ki ga je treba napolniti v vsakem posameznem primeru. Smernice za določitev vsebine tega pravnega standarda najdemo v strokovni literaturi, številnih odločbah tujih (nacionalnih in nadnacionalnih) sodišč in arbitraž ter tudi v sodni praksi slovenskih sodišč. Tako je Vrhovno sodišče leta 2006 (ob uporabi ZMZPP) zapisalo: *»Tuja sodna odločba se ne prizna, če bi bil učinek njenega priznanja v nasprotju z javnim redom Republike Slovenije. Pojem javnega reda je nedoločen pravni pojem. Pri presoji, ali bi bil učinek priznanja tuje sodne odločbe v nasprotju z javnim redom Republike Slovenije, prihaja v poštev tako imenovani mednarodni javni red. Ta pa ne vključuje vseh prisilnih določb domačega prava, temveč le tiste imperativne pravne norme in moralna pravila, katerih kršitev bi ogrozila pravno in moralno integriteto slovenske pravne ureditve. Samo v izredno omejenem obsegu torej presoja skladnosti z mednarodnim javnim redom Republike Slovenije omogoča tudi presojo meritorne pravilnosti tuje odločbe. Po pravni teoriji se javni red Republike Slovenije nanaša tako na določbe materialnega kot procesnega prava. Tako se nanaša tudi na pravico iz 22. člena Ustave Republike Slovenije (Ustave) do enakega varstva pravic, ki pomeni procesno jamstvo, ne pa jamstva pravilne materialnopravne presoje.«*⁶⁴

Treba je pojasniti, da po sodni praksi Sodišča EU glede razlage omenjenega člena uredbe države članice lahko same določajo vsebino javnega reda, ki ga želijo varovati (sodišče torej

⁶⁴ VS RS, sklep opr. št. Cpg 4/2004 z dne 28. 2. 2006.

ni sprejelo avtonomne razlage), Sodišče EU pa je pristojno za to, da uporabo pridržka javnega reda »uokvirja«, t. j. predvsem da pazi, da države ne bi prekoračile meje dopustnega omejevanja učinkovanja sodnih odločb iz drugih držav članic s stališča temeljnih načel prava EU. Pridržek javnega reda je treba razlagati ozko.⁶⁵ Tudi pri uporabi uredbe Bruselj I je tako pomembno, kaj spada v *slovenski* javni red. Seveda pa v slovenski javni red spadajo tudi evropske »komponente«, torej temeljna načela in pravila prava EU in veljavnega mednarodnega prava.⁶⁶

Temeljna načela in temeljne določbe mednarodnega (javnega) prava, ki Slovenijo zavezujejo, gotovo spadajo v slovenski javni red.⁶⁷ Treba se je torej vprašati, ali gre pri Sporazumu o nasledstvu in pri t. i. Mokriškem Memorandumu za tak temeljni akt oz. pri (po enotni razlagi v Sloveniji) kršenem pravilu o prekinitvi postopka za takšno za Slovenijo ključno pravilo. Pri preverjanju nasprotovanja učinkov priznanja hrvaških sodnih odločb slovenskemu javnemu redu je gotovo pomembno upoštevati celoten pravno-politični kontekst spornega vprašanja. V okviru javnega reda se namreč nedvomno lahko varujejo tudi **pomembni interesi države**,⁶⁸ kar bi bilo lahko v konkretnem primeru reševanje vprašanja prenesenih deviznih vlog v okviru pogajanj o nasledstvu.

Vprašanje spoštovanja mednarodnega prava pri priznanju in izvršitvi tuje sodne odločbe po pravilih iz uredbe Bruselj I se je zastavilo pred Sodiščem Evropske unije v primeru *Apostolides proti Orams* iz leta 2009.⁶⁹ Šlo je za razlago Bruseljske konvencije, predhodnice uredbe Bruselj I. Nasprotna udeleženca v postopku razglasitve izvršljivosti ciprske sodbe v Združenem kraljestvu sta namreč uveljavljala, da sodba ne bi smela biti razglašena za izvršljivo, saj je z njo sodišče iz južnega Cipra naložilo izvršitev določenega dejanja na

⁶⁵ Relevantne odločbe SEU za razlago termina javnega reda iz uredbe Bruselj I so predvsem: *Krombach proti Bamberski*, št. C-7/98 z dne 28. 3. 2000; *Renault proti Maxicar*, št. C-38/98 z dne 11. 5. 2000; *Gambazzi proti DaimlerChrysler*, št. C-394/07 z dne 2. 4. 2009; *Apostolides proti Orams*, št. C-420/07 z dne 28. 4. 2009; *Trade Agency proti Seramico Investments*, št. C-619/10 z dne 26. 4. 2012.

⁶⁶ O uporabi pridržka javnega reda v kontekstu EU in Sveta Evrope več: J. Kramberger Škerl, *Evropeizacija javnega reda v mednarodnem zasebnem pravu*, Pravni letopis Inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, 2008, str. 355-375, in J. Kramberger Škerl, *European public policy : (with an emphasis on exequatur proceedings)*, Journal of private international law, 2011, Vol. 7, no. 3, str. 461-490.

⁶⁷ O tem več: J. Kramberger, *Javni red pri priznanju in izvršitvi tujih sodnih odločb (s poudarkom na procesnih vprašanjih)*, Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, letnik LXV, 2005, str. 256.

⁶⁸ Po Cigoju (in številnih tujih avtorjih, ki jih navaja) so ti »živiljenjski interesi« države »pomembnejši gospodarski in politični interesi« države. S. Cigoj, *Mednarodno pravo osebnih in premoženjskih razmerij*, Uradni list Republike Slovenije, 1994, str. 148. O nacionalnih interesih kot delu javnega reda v angleškem pravu tudi P. Rogerson, *Collier's Conflict of Laws*, 4th ed., Cambridge University Press, 2013, str. 253 (kot primer nasprotovanja nacionalnemu interesu avtorica sicer navaja skrajni primer sodbe o trgovanju s sovražnikom v času vojne).

⁶⁹ SEU, št. C-420/07 z dne 29. 4. 2009.

severnem delu Cipra, ki ga kontrolira Turčija. Menila sta, da bi priznavanje takih odločb v drugih državah članicah EU lahko ogrozilo mirovni proces na tem otoku. **Evropska komisija se je strinjala, da nekatere obveznosti po mednarodnem pravu tvorijo del javnega reda.** Žal pa se Sodišče EU do konkretnega vprašanja ni opredelilo, saj je menilo, da ni bila zatrjevana kršitev nobene temeljne norme prava Združenega kraljestva, ki bi sodila v javni red te države. Za razliko od obravnavanega primera priznanja hrvaških sodnih odločb v Sloveniji, ki naj bi nasprotovalo mednarodni pogodbi med tema dvema državama, se namreč v primeru *Apostolides* mednarodnopravno sporno vprašanje ni dotikalo države izvršbe, t. j. Združenega kraljestva.

Med normami domačega prava, ki jih štejemo v javni red, so gotovo na prvem mestu določila **ustave**, saj ta že po definiciji ureja temeljne norme določenega pravnega reda. Sicer bi bilo teoretično mogoče, da sodišče tudi kakšne ustavne norme ne bi štelo kot temeljne, vendar bi morale to vsekakor podrobno obrazložiti.

Pri varovanju **temeljnih političnih in gospodarskih interesov** države v okviru javnega reda gre lahko tudi za temeljna načela domačega prava (če niso v nasprotju s pravom EU). Tako je v sklepu opr. št. Cpg 2/2018-3 z dne 14. 3. 2018 Vrhovno sodišče RS kot del slovenskega javnega reda opredelilo varstvo interesov upnikov in njihovega enakega obravnavanja v insolvenčnih postopkih, ter na tej podlagi zavrnilo priznanje hrvaške sodne odločbe o začetku postopka zaradi insolventnosti v zadevi AGROKOR. V zvezi z izključno gospodarskimi interesi pa je Sodišče EU v zadevi FlyLAL zavrnilo uporabo pridržka javnega reda, rekoč: »namen pojma „javni red“ v smislu člena 34, točka 1, Uredbe št. 44/2001 [je] varovanje pravnih interesov, izraženih v pravnem pravilu, in ne interesov, ki so zgolj gospodarski. To velja tudi, kadar, kot je navedeno v točki 37 te sodbe, nosilec javne oblasti ravna kot subjekt na trgu, v obravnavani zadevi kot delničar, in je s tem izpostavljen nastanku določene škode.«⁷⁰ Pri uveljavljanju pridržka javnega reda je v pravu EU torej treba poudarjati, da gre predvsem za kršitev temeljnih pravnih pravil.

Pridržek javnega reda je mogoče uporabiti tudi v primerih, ko bi priznanje oziroma izvršitev tuje sodne odločbe nasprotovala **morali**.⁷¹ Vrhovno sodišče je kot temeljno moralno načelo izpostavilo **prepoved zlorabe pravic** oziroma načelo poštene uporabe pravic. Zapisalo je:

⁷⁰ SEU, *flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v stečaju, proti Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS*, C-302/13 z dne 23. 10. 2014.

⁷¹ J. Kramberger, *Javni red pri priznanju in izvršitvi tujih sodnih odločb (s poudarkom na procesnih vprašanjih)*, Zbornik znanstvenih razprav Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, letnik LXV, 2005, str. 256, 257.

»Prepoved zlorabe pravic oziroma načelo poštene uporabe pravic pa je temeljno načelo tako procesnega kot materialnega prava in tudi temeljno moralno načelo. Kot tako prav tako sodi v javni red Republike Slovenije in učinek priznanja odločbe, ki jo je predlagatelj dosegel z zlorabo pravic, posledica katere je bila tudi kršitev pravice kontradiktornosti nasprotnega udeleženca, bi bil v nasprotju s procesnim javnim redom, ki zapoveduje pošteno uporabo pravic strank v postopku.«⁷²

Zloraba tako procesnih kot materialnih pravic torej pomeni kršitev slovenskega javnega reda. Treba pa je poudariti, da mora biti strankino ravnanje očitno fraudulozno in da le izbira enega od forumov, ki ji je na voljo, po načelu najugodnejšega (lahko tudi s praktičnega vidika), sama po sebi še ne pomeni prevare. pomemben je namreč celotni kontekst takšne izbire. V vsakem primeru, tudi če zlorabe pravic ni mogoče ugotoviti, pa se stranka z izbiro sodišča v drugi državi, kot je tista, v kateri namerava zahtevati izvršbo, (prostovoljno) izpostavi tveganju, da izvršba v želeni državi ne bo mogoča, če sodba za to ne bo izpolnjevala pogojev te druge države.

Pomembni mednarodnopravni sporazumi in zaveze držav ter pomembni državni interesi, ki bi bili lahko s priznanjem tuje odločbe kršeni ali ogroženi, se torej lahko varujejo tudi v postopkih priznanja in izvršitve tujih sodnih odločb, z uporabo pridržka javnega reda. S tem pridržkom se lahko sankcionira tudi očitno fraudulozno ravnanje strank ali sodišča v postopku izdaje odločbe.

4. USTAVODAJNO DOLOČANJE VSEBINE JAVNEGA REDA

Določanje konkretne vsebine javnega reda, ki naj jo sodišča obvezno spoštujejo, je primerjalnopravno neobičajno. Zakonodajalci se v vseh primerljivih pravnih redih odločajo za t.i. generalno klavzulo, saj je nemogoče naštetati vsa temeljna pravila in vrednote določene države. Zakonodajalec daje sodiščem »signal« o pomenu, ki ga pripisuje posamezni normi, z njeno formulacijo in predvsem hierarhično uvrstitvijo v pravni sistem (predpis na ustavni ravni gotovo pomeni, da mu zakonodajalec pripisuje poseben pomen), sodišče pa nato sprejme razlago, ali posamezna norma spada v javni red in ali bi v konkretnem primeru

⁷² VS RS, sklep opr. št. Cp 22/2009 z dne 11. 2. 2010.

izvršitev tuje sodbe bila v nasprotju z javnim redom. S tem, ko je javni red določen kot pravni standard, se sodiščem omogoči fleksibilnost, da odločitev sprejmejo na podlagi vseh okoliščin primera, predvsem ob upoštevanju v tujini pridobljenih pravic in posledic izvršitve oziroma neizvršitve

Kljub temu ni povsem nesprejemljivo, da bi zakonodajalec vnaprej določil, katere norme sodišča morajo interpretirati kot del domačega javnega reda, pri čemer bi bila v primeru uporabe uredbe Bruselj I taka določba podvržena razlagi Sodišča EU, ki bi lahko ocenilo, da ni sprejemljiva. Ker bo praviloma za priznanje spornih hrvaških sodb treba uporabiti bilateralno Pogodbo, ki pojma »javni red« ne vsebuje, je taka določitev v teh primerih tudi nepotrebna.

Vendar pa opozarjamo na to, da gre pri predlogu strokovne komisije za določitev vsebine javnega reda z namenom preprečiti izvršitev že obstoječih pravnomočnih sodnih odločb in sodnih odločb v postopkih, ki že tečejo. Tako ustavodajno poseganje v konkretne postopke, ki že tečejo oziroma so pravnomočno končani, torej sprememba zakonodaje z namenom vplivati na tek konkretnih sodnih postopkov oziroma sodnih postopkov v konkretnih zadevah, v katerih je kot stranka (ali z interesi na strani ene stranke) udeležena država, je lahko sporno s stališča pravice do poštenega sojenja iz 6. člena EKČP in 23. člena Ustave RS.⁷³ Treba je namreč vedeti, da po sodni praksi ESČP tudi izvršba spada v okvir »sojenja«, tako da morajo države načeloma (z dopustnimi izjemami) zagotoviti izvršitev pravnomočnih sodb (tudi tujih).⁷⁴ Pri tem tudi ESČP ocenjuje, ali je država morda »zlorabila« pridržek javnega reda za nedopustni poseg v pritožnikove temeljne pravice.

5. IZVRŠITEV HRVAŠKIH SODB NA HRVAŠKEM, V DRUGIH DRŽAVAH ČLANICAH EU IN V TRETJIH DRŽAVAH

5.1. Izvršitev sodb na Hrvaškem

⁷³ Glej npr. ESČP, *Zielinski in Pradal, Gonzales in ostali proti Franciji*, z dne 28. 10. 1999.

⁷⁴ Več o tem npr.: J. Kramberger Škerl, Temeljna procesna jamstva pri priznanju in izvršitvi tujih sodnih odločb, v: ŽNIDARŠIČ SKUBIC, Viktorija (ur.), et al., Izbrani vidiki ustavnega, civilnega in gospodarskega prava : liber amicorum Lojze Ude, Pravna fakulteta: Inštitut za primerjalno pravo, 2016, str. 203-229.

V okviru civilnega prava ni mogoče preprečiti izvršitve hrvaških sodb na Hrvaškem. Gre za domače sodbe, v izvršitev katerih se pravo EU ne spušča.

5.2. Izvršitev sodb v drugih državah članicah EU

Najprej je treba ponoviti, da se uredba Bruselj I za izvršitev hrvaških sodb po našem mnenju ne uporablja, tako da bi države članice EU uporabile svoje nacionalne akte, ki urejajo priznanje in izvršitev tujih sodb, ali pa morebitne bilateralne pogodbe s Hrvaško.

Če bi sodišča vseeno uporabila uredbo Bruselj I, pa je treba vedeti, da je javni red tudi v okviru prava EU (torej pri razlagi uredbe Bruselj I) nacionalna kategorija (uredba govori o »očitnem nasprotovanju javnem redu v državi članici, v kateri se zahteva priznanje«). To pomeni, da tega pojma Sodišče EU ne razlaga avtonomno, pač pa je določanje vsebine javnega reda prepuščeno posameznim državam, pri čemer Sodišče EU le »uokvirja« tako razlago, državam torej določa meje, v okviru katerih lahko same določajo svoj javni red. To pomeni, da bo pri morebitnem vprašanju za predhodno odločanje, ki bi ga postavilo slovensko sodišče, Sodišče EU lahko odločilo le, ali Slovenija lahko za zavrnitev hrvaških sodb v konkretnih primerih uporabi pridržek javnega reda, ne bo pa taka odločitev prinesla t.i. evroavtonomne razlage, ki bi pomenila, da morajo vse države EU izvršitev podobnih hrvaških sodb zavrniti na podlagi pridržka javnega reda. Sodišča vsake države bodo odločala, kdaj je kršen javni red njihove države oz. ali gre v obravnavanih primerih za kršitev temeljnih skupnih vrednot. Tudi, če bi Sodišče EU torej potrdilo možnost zavrnitve hrvaških sodb v Sloveniji na podlagi pridržka javnega reda iz uredbe Bruselj I, to ne bi zavezovalo sodišč drugih držav članic, da prav tako zavrnejo izvršitve takih sodb. Odločitev Sodišča EU bi zavezovala leče odločilo, da gre za skupno evropsko temeljno vrednoto – v takem primeru bi jo morale varovati tudi druge države članice. Taka izrecna opredelitev pa je po našem mnenju malo verjetna.

5.3. Izvršitev sodb v tretjih državah

Tretje države za izvršitev hrvaških sodb uporabljajo svoje nacionalne predpise ali morebitne bilateralne pogodbe s Hrvaško. Opredelitev slovenskega javnega reda nima neposrednega vpliva na odločitve njihovih sodišč.

IV. SKLEPNE UGOTOVITVE

1. Pravna narava ustavnega zakona

1.1. Predlog UZITUL-B tako po vsebini in formi kot tudi po njegovemu namenu odstopa od podobnih izvedbenih ustavnih aktov. Vsebuje vrsto elementov, ki materialno ne ustrezajo namenu, zaradi katerih se sprejemajo izvedbeni ustavni zakoni. Ne vsebuje določb, ki bi urejale prehod na novo ureditev (predlog ne navaja nobene določbe TUL, ki naj bi jo ta ustavni zakon izvedel, konkretiziral ali spreminjal), in v resnici sploh ne dopolnjuje UZITUL (čeprav se tako imenuje), temveč dopolnjuje UZITUL-A. Pomeni svojevrstno zlorabo pravne (ustavnorevizijske) oblike, ker kot (poleg Ustave) najvišji splošni pravni akt ne ureja vprašanj ustavne ureditve, temveč konkretna pravna razmerja med državnimi organi in gospodarsko družbo. Poleg tega pa nekatera vprašanja ureja v nasprotju z našim in evropskim ustavnim redom. Z njim želi doseči cilje, ki niso povezani z ustavno materijo (*materia constitutionis*). Ugotoviti je mogoče, da ustavodajalec sicer zasleduje ustavno dopustni cilj, vendar je zanj izbral neprimerna in z Ustavo ter pravom EU nedopustna sredstva.

1.2. Pravna narava izvedbenega ustavnega zakona, med katerega šteje tudi predlog UZITUL-B, je drugačna kot pri ustavnem zakonu o spremembi ustave. Ustavno sodišče je določbam izvedbenega ustavnega zakona priznalo značaj ustavnopravnih norm. Po ustaljeni praksi Ustavno sodišče ni pristojno za presojo določb ustavnega zakona o spremembi Ustave, določb, ki urejajo vprašanja, potrebna za izvedbo ustavnih sprememb in zagotovitev prehoda v novo ustavno ureditev. Za druge ustavne zakone (ki niso sprejeti za spremembo Ustave kot tudi ne za izvedbo in prehod k uporabi Ustave in njenih posameznih določb), pa je Ustavno sodišče sprejelo načelno stališče, da jih bo presojalo ne samo po formalnih, temveč tudi po materialnih merilih (odločilna bo vsebina in narava določb, vsebovanih v ustavnem zakonu). To velja tudi za določbe ustavnega zakona, ki urejajo zakonsko materijo; te bi lahko bile same po sebi glede na materialni kriterij predmet presoje, če njihov namen ne bi bil zagotoviti prehoda v novo ustavno ureditev. S tega vidika ni mogoče izključiti, da bi Ustavno sodišče presojalo tudi določbe tega ustavnega zakona.

2. Pravna sredstva glede prenesenih deviznih vlog pred hrvaškimi sodišči ter pred ESČP in Sodiščem Evropske unije

2.1. Republika Hrvaška grobo krši Memorandum z Mokric, s katerim sta se vladi zavezali, da bosta reševali vprašanje prenesenih deviznih vlog na podlagi Sporazuma o vprašanjih nasledstva. Slovenija je svoje zaveze iz Memoranduma v celoti izpolnila. Hrvaška pa s spremembami Zakona o pravnem postopku in zanikanjem zavezujoče narave Memoranduma demonstrira, da ga ni sklenila v dobri veri in poskuša v celoti izničiti svoje zaveze iz Memoranduma. Pomembno je, da ne bi preusmerili pozornosti mednarodne javnosti od kršitev mednarodnega prava s strani Hrvaške na pravne pomanjkljivosti dopolnil k Ustavnemu zakonu.

2.2. Sporna vprašanja glede prenesenih deviznih vlog se razrešujejo v sodnih sporih pred hrvaškimi rednimi in Ustavnim sodiščem, predvsem pa pred ESČP in Sodiščem EU, zato velja NLB dati celovito strokovno pomoč in podporo, pri spreminjanju normativne ureditve pa vsestransko paziti, da ne bi oteževali položaja NLB in Republike Slovenije v sporih pred temi sodišči.

Analiza je pokazala, da imata tako NLB kot tudi Republika Slovenija široke možnosti sprožanja pravnih sredstev pred hrvaškimi rednimi in Ustavnim sodiščem ter pred ESČP in Sodiščem EU, pri čemer analize kažejo, da se pred hrvaškimi sodišči krši ob drugih pravicah tudi pravica do nepristranskega sodnika in da so lahko uspešnejša pravna sredstva v okviru Evropske unije kot v okviru institucij Sveta Evrope.

2.3. ESČP je že odločilo, da LB d.d. ne more vložiti individualne pritožbe pred tem sodiščem, zato mora biti poskus NLB, da sproži takšno pritožbo povezan s prepričljivim dokazovanjem njenega od države neodvisnega in samostojnega položaja. NLB bi lahko pred ESČP zatrjevala zlasti kršitve pravice do mirnega uživanja premoženja (1. člen Protokola št. 1 k EKČP), prepovedi diskriminacije iz 14. člena EKČP in pravice do neodvisnega sodišča iz 6. člena EKČP. Uspeh NLB pred ESČP bi bil posebej dragocen zato, ker omogoča obnovo postopkov pred hrvaškimi sodišči, pri čemer so ta sodišča vezana na stališča iz sodbe ESČP o kršitvah konvencijskih pravic.

Preučiti velja možnost vložitve meddržavne tožbe Slovenije proti Hrvaški zaradi kršitve Sporazuma o vprašanjih nasledstva in Memoranduma z Mokric, čeprav so te tožbe redko uspešne.

2.4. Ko gre za kršitve prava EU se postavlja vprašanje kršitev še zlasti temeljnih pravic iz PDEU, povezanih s prostim pretokom storitev in pravice do ustanavljanja. NLB se lahko posluži predloga za predhodno odločanje, pri čemer sodišča lahko dajo takšen predlog Sodišču EU, najvišja sodišča, zoper katera ni pravnih sredstev, pa so takšen predlog dolžna dati, razen v izjemnih, restriktivno in taksativno določenih primerih in so odgovorna, če ga ne dajo.

Poleg tega lahko NLB sproži postopek pred Evropsko komisijo, ki se lahko konča s tožbo zoper državo kršiteljico prava EU pred Sodiščem EU, v izjemnih primerih pa lahko pride tudi do tožbe ene od držav članic s strani druge države.

2.5. Iz tega je razvidno, da je pri spreminjanju slovenske pravne ureditve pomembno presoјati zlasti, kakšen je vpliv tega spreminjanja na uspešno vlaganje vseh omenjenih pravnih sredstev s strani NLB in Republike Slovenije. Takšno spreminjanje slovenske normativne ureditve ne more dati odločilnih rezultatov, pa četudi gre za ustavno raven, pač pa je odločilno dolgotrajno in strokovno zahtevno pravdanje pred hrvaškimi rednimi in Ustavnim sodiščem ter pred ESČP in Sodiščem EU. V teh postopkih bi morali doseči, da se o prenesenih deviznih vlogah v skladu z Memorandumom z Mokric ne odloča pred hrvaškimi sodišči. Če to ne uspe pa bi na podlagi odločitev evropskih sodišč hrvaška sodišča morala spremeniti svojo sodno prakso v skladu z ugotovljenimi kršitvami konvencijskih pravic pred ESČP in v zvezi z napačno razlago in uporabo prava EU, ugotovljenimi pred Sodiščem EU.

3. Priznanje in izvršitev tujih sodnih odločb v Slovenji, Državah članicah EU in t. i. tretjih državah

3.1. Uporaba bilateralne pogodbe med Slovenijo in Hrvaško

Za izvršitev hrvaških sodb zoper NLB, d.d., bi bilo po našem mnenju treba uporabiti Pogodbo med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o pravni pomoči v civilnih in kazenskih zadevah, ki omogoča zavrnitev izvršitve zaradi nasprotovanja slovenski ustavi in slovenskemu pravnemu redu. Ta kriterij slovenska sodna praksa razlaga nekoliko strožje, t.j. kot nekoliko širšo kategorijo, kot pojem »javni red«. Menimo, da bi pravna pravila iz UZITUL, Sporazuma o nasledstvu in Memorandum z Mokricsodišča z veliko verjetnostjo ovrednotila kot del te kategorije in bi izvršitev na tej podlagi zavrnila.

3.2. Uporaba uredbe Bruselj I

Če bi sodišča kriterij, ki omogoča uporabo uredbe ES št. 44/2001 (uredba Bruselj I) (ne pa uredbe EU št. 1215/2012, ki se uporablja le, če je bila tožba vložena po 10. 1. 2015), razlagala tako, da bi za izvršitev hrvaških sodb uporabila to uredbo, bi bila zavrnitev izvršitve mogoča na podlagi pridrška javnega reda. Uredbo Bruselj I bi sodišča uporabila, če bi štela, da je pristojnost hrvaških sodišč temeljila na pravilu, kot ga vsebuje tudi ta uredba. Hrvaška sodišča pristojnost zoper NLB d.d. utemeljujejo na legi premoženja te pravne osebe na Hrvaškem in na t.i. atrakciji pristojnosti solidarnega sodolžnika k prvotoženi LB d.d. Prvega temelja pristojnosti uredba Bruselj I ne pozna in ga izrecno šteje kot nesprejemljivega. Možnost atrakcije pristojnosti pa uredba sicer ureja, vendar ne v položaju, ko je prvotožena stranka tožena na podlagi lege podružnice, pač pa le, če je prvotožena stranka tožena v kraju svojega prebivališča oz. sedeža. Da bi sodišča uporabila uredbo Bruselj I, bi morala meniti, da je pogoj iz prehodne določbe izpolnjen že, ker uredba pozna atrakcijo pristojnosti, čeprav v enakem primeru po uredbi atrakcija ne bi bila mogoča. Taka razlaga je možna, vendar po naši oceni malo verjetna.

3.3. Vsebina javnega reda

3.3.1. V javni red ne spadajo vse kogentne norme (t.j. prisilni predpisi) domačega prava, pač pa le najpomembnejše, temeljna pravila in vrednote slovenskega pravnega reda (ki pa je sestavljen tudi iz norm nadnacionalnega izvora).

3.3.2. Javni red je pravni standard, ki ga vsebinsko napolni sodišče v vsakem konkretnem primeru. Vsebino javnega reda torej določajo sodišča, pri tem pa pomen posameznega pravila domačega prava ocenjujejo tudi na podlagi njegove formulacije v predpisih in hierarhične umestitve v pravni red. Ko gre za norme na ustavnopravni ravni in mednarodnopravne akte med državo izdaje sodbe in državo izvršitve, obstaja velika verjetnost, da jih bodo sodišča zavarovala z uporabo pridrška javnega reda. Vsekakor bi se ob ustreznem ugovoru nasprotnega udeleženca sodišče s tem vprašanjem moralo podrobno ukvarjati. Kljub temu pa ni mogoče z gotovostjo trditi, da bi sodišče uporabilo pridržek javnega reda – ta presoja ostaja v rokah sodišča.

3.4. Ustavodajno določanje vsebine javnega reda

Določanje konkretne vsebine javnega reda s spremembo Ustavnega zakona, ki naj jo sodišča obvezno varujejo s pridržkom javnega reda, je nenavadno in lahko tudi sporno, ko gre za

poseganje v izvršitev pravnomočnih sodnih odločb na podlagi interesov države. Zastavlja se vprašanje, ali s takim posegom ustavodajalca v povsem konkretne postopke, ki so že v teku ali so končani, ne posega v načelo delitve oblasti, in hkrati krši pravico do poštenega sojenja.

3.5. Izvršitev sodb na Hrvaškem

V okviru civilnega prava ni mogoče preprečiti izvršitve hrvaških sodb na Hrvaškem. Gre za domače sodbe, v izvršitev katerih se pravo EU ne spušča.

3.6. Izvršitev sodb v drugih državah članicah EU

Glede (ne)uporabe Uredbe Bruselj I velja enako kot za Slovenijo. Če se uredba ne uporablja, se uporabi nacionalni akt posamezne države ali bilateralna pogodba med to državo in Hrvaško. Če bi sodišča vseeno uporabila uredbo Bruselj I, pa je treba vedeti, da je javni red tudi v okviru prava EU (torej pri razlagi uredbe Bruselj I) **nacionalna kategorija** (uredba govori o »očitnem nasprotovanju javnem redu v državi članici, v kateri se zahteva priznanje«). To pomeni, da tega pojma Sodišče EU ne razlaga avtonomno, pač pa je določanje vsebine javnega reda prepuščeno posameznim državam, pri čemer Sodišče EU le »uokvirja« tako razlago, državam torej določa meje, v okviru katerih lahko same določajo svoj javni red. To pomeni, da bo pri morebitnem vprašanju za predhodno odločanje, ki bi ga postavilo slovensko sodišče, Sodišče EU lahko odločilo le, ali Slovenija lahko za zavrnitev hrvaških sodb v konkretnih primerih uporabi pridržek javnega reda, ne bo pa taka odločitev prinesla t.i. evroavtonomne razlage, ki bi pomenila, da morajo vse države EU izvršitev podobnih hrvaških sodb zavrniti na podlagi pridržka javnega reda. Sodišča vsake države bodo odločala, kdaj je kršen javni red njihove države oz. ali gre v obravnavanih primerih za kršitev temeljnih skupnih vrednot. Tudi, če bi Sodišče EU torej potrdilo možnost zavrnitve hrvaških sodb v Sloveniji na podlagi pridržka javnega reda iz uredbe Bruselj I, to ne bi zavezovalo sodišč drugih držav članic, da prav tako zavrnejo izvršitve takih sodb. Odločitev Sodišča EU bi zavezovala leče bi odločilo, da gre za skupno evropsko temeljno vrednoto – v takem primeru bi jo morale varovati tudi druge države članice.

3.7. Izvršitev sodb v tretjih državah

Tretje države za izvršitev hrvaških sodb uporabljajo svoje nacionalne predpise ali morebitne *bilateralne pogodbe s Hrvaško*. *Oprelitev slovenskega javnega reda nima neposrednega* vpliva na odločitve njihovih sodišč.

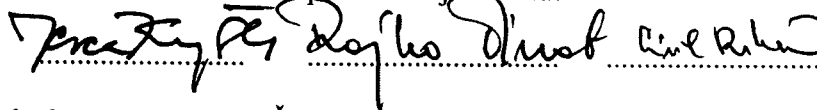
4. Oprelitev do stališč Strokovne skupine Ustavne komisije

Po našem mnenju so tudi z ustavno pravnih vidikov prepričljivi ugovori Strokovne skupine Ustavne komisije v zvezi s predlogom dopolnitev Ustavnega zakona, dodali pa smo jim tudi nekaj pomislekov v zvezi z njenim alternativnim predlogom o oblikovanju ugotovitvene določbe Ustavnega zakona o nasprotju odločb o prenesenih deviznih vlogah s slovenskim pravnim redom, ustavnim redom in mednarodnimi obveznostmi Hrvaške.

prof.dr. Igor Kaučič

prof.dr. Rajko Pirnat

prof.dr. Jerca Kramberger Škerl

prof.dr. Ciril Ribičič

Ljubljana, 18. april 2018